

Motivacija za čitanje školskih lektira u višim razredima osnovne škole

Škegro, Martina

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:214589>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Martina Škegro

**MOTIVACIJA ZA ČITANJE ŠKOLSKIH
LEKTIRA U VIŠIM RAZREDIMA OSNOVNE
ŠKOLE**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA KROATOLOGIJU
ODSJEK ZA ODGOJNO-OBRAZOVNE ZNANOSTI

Martina Škegro

**MOTIVACIJA ZA ČITANJE ŠKOLSKIH
LEKTIRA U VIŠIM RAZREDIMA OSNOVNE
ŠKOLE**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Marjan Ninčević

Sumentor: mag. psych. Dunja Jurić Vukelić

Zagreb, 2020.

„Sve mogu u Onome koji mi jača!“ (Fil 4, 13)

Motivacija za čitanje školskih lektira u višim razredima osnovne škole

Motivation to read and to make book reports in upper grades of elementary school

Sažetak:

Rad se bavi čitalačkom motivacijom i utjecajima na nju. U središte je stavljen na čitanje lektira i imaju li učenici prepreke u njihovu čitanju. Budući da je nečitanje(izostanak čitanja) među osnovnoškolskom populacijom postao popularan trend, tema ovog rada je „Motivacija za čitanje školskih lektira u višim razredima osnovne škole“. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 84 učenika Osnovne škole „Blaž „Tadijanović“ u Slavonskom Brodu. Cilj je bio istražiti koliko su učenici motivirani za čitanje, imaju li uzora u čitanju kao i imaju li naviku čitanja u svoje slobodno vrijeme. Rezultati istraživanja su uglavnom u skladu s pretpostavkama i teorijom iz prethodnih poglavlja. Osim toga uočeni su i pozitivni rezultati gdje učenici u svojim školskim kolegama vide uzore za čitanje. Ta činjenica može se iskoristiti u obrazovnom sustavu za promicanje čitanja.

Ključne riječi: motivacija, čitanje, lektira.

Abstract:

The paper deals with reader motivation and influences on it. The focus is on reading and whether students have obstacles in their reading. Since non-reading (lack of reading) has become a popular trend among the primary school population, the topic of this paper is " Motivation to read and to make book reports in upper grades of elementary school ". A total of 84 students from the Blaž Tadijanović Elementary School in Slavonski Brod took part in the research. The aim was to investigate how motivated students are to read, whether they have role models in reading as well as whether they have the habit of reading in their free time. The results of the research are mostly in accordance with the assumptions and theory from the previous chapters. In addition, positive results were observed where students see role models in their schoolmates. This fact can be used in the education system to promote reading.

Keywords: motivation, reading, book reports.

Sadržaj

1. UVOD	2
2. MOTIVACIJA	3
2.1. Motivacija za čitanje.....	3
2.2. Motivacija za čitanje u razredu.....	4
2.3. Izvanškolska motivacija	6
2.4. (De)motivacija	6
3. OBITELJ I ČITANJE	8
3.1. Obiteljsko okruženje.....	8
3.2. Utjecaji roditelja na čitanje.....	9
3.3. Čitamo mi, u obitelji svi	10
4. SUVREMENO DOBA I ČITANJE	12
4.1. Istraživačko čitanje i nove nastavne mogućnosti	12
5. MOTIVACIJA ZA ČITANJE ŠKOLSKIH LEKTIRA U VIŠIM RAZREDIMA OSNOVNE ŠKOLE – ISTRAŽIVANJE	15
5.1. Ciljevi i problemi istraživanja	15
5.2. Hipoteze.....	16
5.3. Sudionici i postupak	16
6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA	18
6.1. Rezultati istraživanja i rasprava.....	18
7. ZAKLJUČAK	41
8. LITERATURA	42
9. PRILOZI	44

1. UVOD

Promjene u društvu, gospodarstvu i kulturi danas se događaju brže nego ikad prije. Te promjene zahvaćaju i obrazovanje. U svim tim promjenama koje se događaju oko nas čitanje i pisanje su dvije vrijednosti i najvažnije odrednice obrazovanja koje otvaraju mnoge mogućnosti djetetu. Napretkom tehnologije knjiga je pala u drugi plan. Vrijeme se drugačije provodi te mogućnosti okupacije slobodnog vremena su sve veće pa tako knjiga odlazi u zaborav. Zbog toga stvorio se i opći dojam većine zaposlenih u obrazovnom sektoru da je modernizacija uzela koraka i da se protiv toga ne može.

Danas, rijetko je da djeca u osnovnoj školi čitaju knjige u slobodno vrijeme, osim lektira koje su obavezni pročitati, ali i ni to se više ne shvaća ozbiljno. Čitanjem djeci od „malih nogu“, te kasnije savladavanjem čitanja djeca obogaćuju svoj rječnik, maštu, mijenjaju pogled na svijetu i može bit dobar poticaj za učenje novih stvari. Djeci je potrebno čitati i prepričavati priče od malih nogu kako bi oni došli u doticaj s knjigom. Potrebna je promidžba čitanja među roditeljima/skrbnicima, ali i u školstvu. Biti motiviran za odraditi jednu radnju od početka do kraja nije uvijek lako, tako ni imati motivaciju za mentalnu aktivnost kao što je čitanje može se lako izgubiti, ali učenici ne smiju skrenuti s puta. Školstvo bi trebali biti tu da ih usmjerava i ne da im da izgube volju. Zbog toga je tema *motivacija za čitanje školskih lektira u višim razredima* te zbog toga je odabrana kao tema ovog diplomskoga rada. Cilj ovog istraživačkog rada je prikazati kolika je motiviranost učenika pri čitanju školskih lektira. Osim toga, istražiti će se između ostalog tko su im uzori, smatraju li čitanje kao napor, čitaju li u slobodno vrijeme ali i otežavaju li im školske obaveze čitanje. Sve su to činjenice koje se danas nameću od strane učenika i roditelja/skrbnika, ali s druge strane školstvo kao da nema mjeru s obvezama. Za istraživanje se koristio anketni upitnik, a samo istraživanje provedeno je u osnovnoj školi na 84 učenika od petog do osmog razreda.

2. MOTIVACIJA

U zadnjih nekoliko desetljeća je naglo porastao interes za znanstvena istraživanja konstrukta motivacije. Poznato je da motivacija dolazi od riječi motiv koji, bilo u nama ili nečem neživom, predstavlja proces koji djeluje na naše ponašanje. Njega se često može zamijeniti nekim drugim riječima, kao što su potreba, želja, volja i sl. te zbog toga često nismo niti svjesni tog psihičkog procesa koji se događa u nama. Hrvatska enciklopedija motivaciju definira kao „Psihički proces koji nas potiče na mentalne ili tjelesne aktivnosti, i »iznutra« djeluje na naše ponašanje“. ¹ Budući da je to apstraktna kategorija sam pojam motivacije ne odražava jedinstvenu cjelinu koju nekada imamo, a nekada ne. Ne postoji jedinstveni „mišić motivacije“ (Rheinberg, 2004).

2.1. Motivacija za čitanje

Termin motivacije je uvijek presudna za poduzimanje aktivnosti kao i za sami konačni rezultat te aktivnosti. Ono za što smo motivirani napraviti ćemo lakše i brže, a i rezultat će biti bolji. Za učenje čitanja i kasnije za provođenje te radnje, kao i njezino razvijanje, motivacija se smatra temeljnom pretpostavkom. Zbog toga se postavlja pitanje „što je motivacija za čitanje?“

Postoji nekoliko vanjskih činitelja koji mogu pokazati je li dijete motivirano za čitanje, a to su: često posezanje za knjigom, dugo zadržavanje tijekom čitanja, raspravljati i razgovarati o pročitanoj sadržaju. Budući da za razliku od govora čitanje nije prirodna aktivnost, postavlja se pitanje žele li djeca i/ili odrasli uopće čitati. Čudina-Obradović piše ovako: „za čitalačku aktivnost potreban je duboki mentalni angažman i snažna motivacija“ (Čudina-Obradović, 2014: 251). Autorica razlikuje tri čitalačke motivacije. To su predškolska čitalačka motivacija, početna školska motivacija i motivacija za izvanškolsko čitanje. Predškolska i motivacija za izvanškolsko čitanje proizlaze iz ugodnih doživljaja čitanja i međusobno su slične, a početna čitalačka motivacija nije povezana s njima. Za svaku od ovih čitalačkih motivacija su važna dva preduvjeta. Osjećaj da dijete zna da može čitati, odnosno

¹Hrvatska enciklopedija <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=42115> (posjećeno 11. 6.)

osjećaj samopouzdanja i kompetencije i povezanost čitanja i pisanja s nekim svakodnevnim iskustvima (Čudina-Obradović, 2014).

Motivaciju za čitanje promatramo kao unutarnju i vanjsku, odnosno intrinzičnu i ekstrinzičnu. Nakon što je dijete savladalo tehniku čitanja njegova želja za daljnjim napretkom može biti samo vanjska, kao što je ocjena, zadovoljstvo roditelja ili vršnjaka. Ali može biti unutarnje prirode odnosno želja za razumijevanjem teksta i dobivanje informacije.

Budući da ne postoji „mišić motivacije“ možemo zaključiti da uz motivirane čitače postoje i nemotivirani čitači. Nemotivirani lako pronađu put kako bi izbjegli čitanje i zbog toga su vrlo često označeni kao vrlo loši čitači. Jedan od načina kako nemotiviranost pretvoriti u motiviranost daje Zovko: „Djeci treba omogućiti da naiđu na fascinantne knjige, članke, zanimljivosti i na taj ih način motivirati na čitanje.“ (Zovko, 2011: 27) Čudina-Obradović (2014) piše kako zbog nedovoljnog čitanja i vježbanja istoga nisu uspjeli postići automatsko prepoznavanje napisanoga. Isto tako, vrlo lako se prepoznaju i motivirani čitači. „Oni sebe doživljavaju kao čitače, ustrajni su kada naiđu na prepreke i teškoće, smatraju da je čitanje važan dio njihove svakodnevice.“ (Gambrell i sur., 2007. prema Čudina-Obradović, 2014: 254-255) Isto tako navodi se da postoji razlika među motiviranim čitačima, a radi se o aktivnim čitačima i strastvenim čitačima. Prva skupa ima veliku razinu unutarnje motivacije, usmjereni su k postizanju znanja i tako su razvili „osjećaj vlastite vrijednosti i kompetencije u čitalačkoj vještini.“ (isto: 254) Oni su razvili istraživački pristup čitanju, za razliku od druge skupe, skupine strastvenih čitača. Njihova motivacija je prvenstveno uživanje u sadržaju, motivirani su i van školskih obaveza i zadataka, navodi autorica. Zbog toga možemo reći da je motivacija za čitanje vrlo složen pojam i istaknuti što je autorica napisala: „Čitanje se uči čitanjem!“ (isto: 256)

2.2. Motivacija za čitanje u razredu

„Koliko obiteljsko okruženje može učiniti da dijete zavoli čitanje, toliko školsko okruženje može učiniti da dijete zamrzi čitanje. Stvaranje čitateljskih interesa i kulture, navika, kao i osposobljavanja za samostalno čitanje i primanje (recepciju) književnih djela, uvelike ovisi o učiteljevu pristupu – o postupcima kojima će voditi učenike, ali i osobnom primjeru, tj. posjeduje li sam učitelj ljubav prema knjizi i čita li iz užitka.“ (Centner, 2007: 38) Kao što

smo već spomenuli dvije skupine čitača, tako je važno napomenuti da učenik treba imati potrebu uzeti knjigu u ruke, odnosno dobiti želju za čitanjem. Sam zadatak čitanja nije sam po sebi dovoljan da se stvori ljubav prema knjizi. Zbog nedostatka vremena u učionici i razrednom okruženju, a često i manjka vremena nakon škole, učenici nemaju vremena razviti ljubav prema čitanju. Jedan prijedlog za razvijanje motivacije u školskom okruženju je taj da bi se npr. odvojilo sat vremena tjedna u nastavnom planu i programu samo za čitanje. Autorica navodi kako bi s tim vremenom krajnji rezultat bio veća želja i volja ta čitalačkom aktivnošću. Zbog toga bi mnogi učenici tu mentalnu radnju doživjeli kao društvenu i veselu aktivnost (isto). Škola kao mjesto učenja i igre ne smije postati mjesto u kojem djeci sve postaje teško i mjesto demotivacije.

Lektira kao obavezni dio nastave hrvatskoga jezika i školovanja vrlo je važan čimbenik koji utječe na razvijanje motivacije za čitanje. Lučić-Mumlek piše ovako: „Svrha je nastave književnosti u razrednoj nastavi raznolikim oblicima i organizacijom nastavnih i izvannastavnih situacija poticati zanimanje učenika za čitanje i razvijati kulturu čitanja književnoumjetničkih tekstova.“ (Lučić-Mumlek, 2004: 26) Pod lektirnim naslovima podrazumijevaju se književna djela koja su učenici dužni pročitati u određenom vremenskom razdoblju. Hrvatski jezični portal također navodi da je lektira štivo, radilo se o ulomcima ili čitavim tekstovima, ali je to štivo koje se mora pročitati prema nastavnom planu i programu.² Kao i sa svime, tako i s lektirom, čim se nešto nameće kao obaveza odmah postaje i manje privlačno. Književna djela koja se nude kao lektirni naslovi u školama uzrokovala su masovno nečitanje i prepisivanje tuđih viđenja zadanih djela. Učenici smatraju da su osnovni problemi nečitanja lektire nedostatak izbora naslova (nametanje), mjesečni rokovi i nedostatak rasprave o pročitanim i dojmovima³ (Tomažin, 2013). Zato autorica navodi, budući da je popis lektira dugačak i često učenicima zahtjevan, predlaže se suradnju učenika i nastavnika. Naime, prijedlog je da učenici sudjeluju u kreiranju popisa lektira. Razne su mogućnosti, od kreiranja top-lista, preporučivanja što čitati ili pak ne čitati (Centner, 2007).

Nastavnik sam po sebi ima mogućnost razviti motivaciju za čitanje kod svojih učenika. Sve ovisi o njegovom pristupu i radu, inovaciji i naravno njegovoj motivaciji. Zato razredi postaju mjesta u kojima se može reagirati na čitanje, odnosno mjesta za usmenim izražavanjem pročitanih. Svaki učenik može protumačiti situacije na određeni način, nešto

² Hrvatski jezični portal http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=e19kXhE%3D&keyword=lektira (posjećeno 13. 6.)

³ Tomažin, T. Voliš li čitati? <http://www.azoo.hr/images/izdanja/citanje/index.html> 149. – 158. (posjećeno 13. 6.)

će im biti jasno dok nešto ne. Zato razred može postati mjesto razgovora i diskusije kojim bi se moglo utjecati na daljnji razvoj čitanja kojima većini može značiti za velik dio života.

2.3. Izvanškolska motivacija

Iako je školsko okruženje jako važno za razvijanje navike čitanja ne smijemo zanemariti ni učenikovo slobodno vrijeme. Bez obzira što učenici savladaju tehnike čitanja na motivaciju za daljnje čitanje uvelike utječe izvanškolsko čitalačko vrijeme. Čudina-Obradović ističe kako izvanškolsko čitanje pridonosi uspješnosti djece jer omogućuje bolje čitanje i bolje razumijevanje pročitane te povećava bogatstvo rječnika i proširuje znanje djeteta. Osim toga, navodi i da je unutarnja čitalačka motivacija za izvanškolskim čitanjem više povezana s predškolskom čitalačkom motivacijom. Mala djeca imaju unutarnju motivaciju za čitanjem kad je čitanje ugodna i zabavna aktivnost koja proizlazi iz pročitane sadržaja, pa će takva djeca, koja su imala takvo iskustvo, vjerojatno i u školskoj dobi imati unutarnju motivaciju za čitanjem i čitat će puno više od druge djece (Čudina-Obradović, 2014). Ako bi dijete samo biralo knjige, bez konkretnog razloga, ono bi usvojilo naviku čitanja kao i motivacije za čitanje. Tako prvenstveni razlog čitanju je čista ugodna i uživanje u knjigama.

2.4. (De)motivacija

Već spomenuti problem koji se pojavljuje s lektirama u školskom sustavu, masovno nečitanje, rezultat je jednim dijelom demotiviranosti. U kurikulumu Hrvatskog jezika⁴ iz 2019. godine piše: „Čitanjem književnoga teksta potiče se osobni razvoj, razvoj estetskih kriterija, promišljanje o svijetu i sebi te razmjena stavova i mišljenja o pročitanome. Čitanjem se književni tekst stavlja u suodnos s drugim tekstovima, uspoređuje se te tako ostvaruje smisao i svrhu da poučava, zabavlja te potiče različite refleksije učenika. Osobito se naglašava poticanje čitanja iz užitka i potrebe, stjecanje čitateljskih navika i čitateljske kulture, stoga su vrlo važni sadržaji koji učeniku slobodan izbor tekstova za čitanje. Učenike

⁴Odluka o donošenju kurikulumu za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019. //Narodne novine https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_215.html (Posjećeno 13. 6.)

se potiče da se stvaralački izrazi prema vlastitome interesu potaknuti različitim iskustvima i doživljajima književnoga teksta. Čitanje književnih tekstova pridonosi stjecanju kulturnoga iskustva učenika te uspješnosti njegove socijalizacije dijeljenjem vlastitih iskustava i spoznavanjem iskustava drugih ljudi i drukčijih kultura.“ Kako i sam kurikulum navodi i autorica Centner, prema i Rončević Zubković vidimo predlaganje približavanje školskog okruženja interesu učenika kako bi vidjeli kako čitanje knjige/teksta može biti povezano s njegovim vlastitim iskustvom i razvojem njihovog identiteta. To je samo jedan od načina povećanja motivacije s kojim se može postići povećanje učeničke aktivnosti (Rončević Zubković, 2013)⁵.

U moru izbora lektirnih naslova i demotivaciji kako učenika tako i nastavnika u odgojno-obrazovnom sustavu gubi se multifunkcionalnost aktivnosti čitanja. Bez obzira što učenici smatraju čitanje obvezom također su mišljenja da im pomaže pri bržem snalaženju u životu, ali i u suvremenim medijima. Ali ništa to nije moguće bez kontinuirane vježbe čitanja (Stančić, 2007)⁶.

⁵ Rončević Zubković <https://www.azoo.hr/images/izdanja/citanje/05.html> (posjećeno 13. 6.)

⁶ Stančić https://www.azoo.hr/images/izdanja/19_Proljetna_skola_knjiznicara2007_web.pdf (posjećeno 13. 6.)

3. OBITELJ I ČITANJE

Na razvoj motivacije čitanja i na razvoj zrelog čitanja utječu dvije vrste čimbenika, vanjski i unutarnji. Čudina-Obradović (2014) ističe da je genetska funkcija i neoštećenost živčanog funkcioniranja za unutarnje čimbenike dok među vanjske stavlja obitelj. Naglašava se važnost materijalnih uvjeta, stavova i vrijednosti, poticajne okoline, podupiranja samostalnosti i emocionalne potpore kao i neizostavnog socijalno-ekonomskog položaja. Novija istraživanja pokazuju da se treba maknuti od misli kako loš socijalno-ekonomski položaj ima negativan utjecaj na učenikov razvoj. Pod loš socijalno-ekonomski položaj najčešće se misli na neobrazovanost roditelja/skrbnika, loša opremljenost kućanstva i slično. Upravo ta slabija opremljenost kućanstva može utjecati da se mišljenje promijeni, jer usprkos nedostatku stvari roditelji/skrbnici imaju veću motivaciju i maštu pri stvaranju tih materijala ili pak imaju više vremena pa se pronade više vremena za razgovor čime se utječe na djetetov razvoj.

3.1. Obiteljsko okruženje

Obitelj kao djetetovo prvo sigurno okruženje tako postaje najvažnija zajednica od prvog dana. Bez obzira kakva ona bila, obitelj je nezamjenjiva zajednica koja djetetu pruža, i tako ga uči, sigurnost, radost, radost kao i emocionalnu i fizičku sigurnost. Zbog toga ona u čitanju kao i u mnogo čemu drugomu uči koliko je ta aktivnost važna u životu. „Svjedoci smo vremena u kojem se puno govori i piše o obitelji i značenju obitelji, brizi i odgoju unutar obitelji. Mijenjajući se kroz povijest, teško da se može zamijeniti bilo kojom sredinom.“ (Centner, 2007: 11)

Obitelj se kroz povijest mijenjala pa tako poznajemo tradicionalnu i modernu obitelj. Kako se mijenjao i tip obitelji mijenjao se i stil odgoja, iz autoritarnog u većinom autoritativni i permisivni. Koliko god se obitelji razlikovale, jedno je sigurno, obitelj ima u većini segmenata u životu djeteta ključnu ulogu i najveći utjecaj. Tako je autorica Centner navela da nije toliko bitan tip obitelji koliko je važno izgrađivanje emocionalnih odnosa i individualnog pristupa a to se upravo postiže kroz pričanje priča i čitanje slikovnica (isto).

3.2. Utjecaji roditelja na čitanje

Roditeljska uloga sa sobom nosim čitavu lepezu izazova, pa tako ona utječe i na razvijanje motivacije za čitanje kod djece. Roditelji su uzori i tako djeca od svoje najranije dobi sve svoje navike uče od njih. većini slučajeva i naviku čitanja usvajaju kao nešto normalno i prirodno ukoliko od malih nogu vide da njihovi roditelji čitaju knjige i da su ih njima čitali. Nerealno je očekivati da će svi iz obitelji posezati za određenom literaturom ili dječjom književnošću, napisala je Centner. Danas je jako naglašena simbolika čitanja od ili čak prije rođenja, ali pod tim se misli i na pričanje priča bliže obitelji djeci. Važno je uspostaviti ritual, poput pričanja priča prije spavanja, ali isto tako važno je to predstaviti kao nešto pozitivno i zanimljivo. Dokle god djeca ne gube interes za tom aktivnošću treba težiti čitanju i pričanju priča. U svakom slučaju rezultat je pozitivan jer djeca će imati razvijeniji vokabular i slušanje priča pomaže pri usmjeravanju pažnje na slušanje riječi i glasova, što kasnije samo ima pozitivan utjecaj na učenje čitanja (Centner, 2007).

U članku *Rođeni za čitanje* autorice navode kažu da je čitanje djetetu od njegove najranije dobi jednako važno kao i ostvarivanje njegovih osnovnih potreba, potreba za hranom, ljubavi, igrom, zdravljem i sigurnošću (Radonić i Stričević, 2009). Ukoliko djeca često vide roditelje da čitaju, slijediti će njihov primjer, a isto ako se na bilo koji ugodan način susreću s pisanim tekstom, u djetetu će se razviti pozitivni stavovi prema pisanome tekstu i želja za ovladavanjem samostalnog čitanja. (Čudina-Obradović, 2014) „(...) roditelji pokazuju primjerom kako dobivaju važne i zanimljive obavijesti iz novina i knjiga, razgovaraju često međusobno pred djetetom o onom što su pročitali, komentiraju s djetetom smiješne zgode o kojima su pročitali. (...) Važno je pokazati djetetu da i ono samo može dobiti obavijest iz knjiga.“ (Čudina-Obradović, 1995: 33).

Tiedeman i Faber (1992, prema Čudina-Obradović, 2014) tvrdi da je uspješnost u čitanju puno veća kod djece koja su imala toplo roditeljstvo koje je pratilo njihove potrebe. Majčina osjetljivost i potpora bile su ključne stvari u predškolskom razdoblju koje se povezuje s djetetovim uspjehom u čitanju u prvom i drugom razredu. Poticajnost obiteljske okoline, ponašanje roditelja i na kraju poticanje djetetove samostalnosti su tri sastavnice koje imaju veliki utjecaj na razvoj čitanja kao i na opću uspješnost. „Dostupnost privlačnog materijala za čitanje i sloboda djeteta da ga samo izabere i provodi koliko hoće vremena u njegovu prelistavanju, u znatnoj mjeri pobuđuje zanimanje djeteta i olakšava kasnije napore u

svladavanju tehnike čitanja.“ (Čudina-Obradović, 2014: 52). Koliko je važno uspostaviti rutinu, tako je važno naglasiti da je u sve više istraživanja vidljivo kako uobičajeno „čitanje za laku noć“ nema tako veliki utjecaj na razvoj djetetov rječnika ili zanimanja za čitanje, dok dijaloško čitanje ili zajedničko čitanje i razgovor uz objašnjenje teksta pokazuje puno veći napredak i daje puno veće rezultate u kasnije razvoju.

Važni elementi koji osiguravaju djetetovu sigurnost i osjećaj školske kompetencije su: „a) podupiranje samostalnosti djeteta, b) nazočnost i dostupnost roditelja, c) emocionalna potpora, d) uspostavljanje jasnih pravila i e) uključenost roditelja u djetetovo školsko učenje“ (NICHD 2004 i 200, prema Čudina-Obradović, 2014). Navedeni elementi sadrže šest temeljnih dimenzija roditeljskog stila koji utječu na razvoj školske motivacije. Šest temeljnih dimenzija su (Skinner i sur., 2008, prema Čudina-Obradović 2014): „toplina, (ne)odbacivanje djeteta, uspostavljanje strukture, uspostavljanje reda nasuprot kaosa., podupiranje autonomije i poticanje nasuprot prisile.“ Izostankom nekih od tih elemenata djetetova motivacija će padati, smanjit će se uspješnost u učenju kao i socijalna prilagodba. Predškolskim i školskim obrazovanjem neke dimenzije se mogu naknadno ostvariti, ali to nije dovoljno bez obiteljske pozadine za razvoj.

3.3. Čitamo mi, u obitelji svi

Razvoj čitalačke vještine ključan je za razvoj ostalih pismenosti. Školski je zadatak, nakon što učenici u prvom razredu nauče čitati, održati njihov interes tako što će se čitati zanimljivi naslovi. Škola je puna aktivnosti, od onih što ih smišljaju školski knjižničari do nastavne aktivnosti, ali one su vrlo ograničene bez poticaja u obitelji. To je važno jer učenici nižih razreda uče ponajprije oponašanjem, a sve do puberteta glavni su im uzori i autoriteti njihovih roditelji.⁷

Projekt „Čitamo mi, u obitelji svi“ (kasnije projekt) provodi se od 2013. godine i cilj mu je promocija čitanja, uključivanje roditelja u proces motiviranja djeteta za čitanje, kvalitetno provođenje vremena roditelja s djecom i promoviranje školske knjižnice. Projekt ima za cilj roditeljima skrenuti pozornost na činjenicu koliko je vrijedno i nezamjenjivo da tijekom svih nižih razreda budu uzor svojoj djeci u čitanju, umjesto da ih „tjeraju“ čitati. U ovome

⁷ Čitamo mi, u obitelji svi <https://sites.google.com/a/knjiznicari.hr/citamo-mi-u-obitelji-svi/> (posjećeno 17. 6.)

projektu roditelji tijekom 5 dana na različite načine čitaju sa svojom djecom. Projekt se provodi s učenicima trećih razreda tijekom drugoga polugodišta. Djeca s dobivenim knjigama za sve članove obitelji tijekom tjedna trebaju čitati, družiti se i voditi dnevnik čitanja. Svake srijede učenik koji je donio naprtnjaču u školu ima prigodu drugim učenicima prepričati sve što mu se dogodilo tijekom proteklih nekoliko dana kad su u njegovoj obitelji svi članovi čitali knjige iz knjižnične naprtnjače. Svaki petak ždrijebom naprtnjaču punu knjiga za sljedeći tjedan koju dobiva jedan od učenika.⁸

Projekt je između ostalog važan jer djecu, nakon što su savladali tehniku čitanja, treba pustiti da pokažu interes ta određenu knjigu, ali ne smijemo dozvoliti da se prepuste jer nisu još dovoljno samostalni da odlučuju što će i koliko čitati. On, naime, preporuča čitanje priča i knjiga djeci sve dok oni ne krenu sasvim tečno čitati dječju literaturu i ne krenu pokazivati svoj interes za određene teme. Tada im se savjetuje da se krene s postupnim omogućavanjem djecu preuzimanja veće uloge u čitanju, prepričavanju u pričanju.⁹

⁸ Čitamo mi, u obitelji svi <https://sites.google.com/a/knjiznicari.hr/citamo-mi-u-obitelji-svi/> (posjećeno 17. 6.)

⁹ Čitamo mi, u obitelji svi <https://sites.google.com/a/knjiznicari.hr/citamo-mi-u-obitelji-svi/> (posjećeno 17. 6.)

4. SUVREMENO DOBA I ČITANJE

„Medij uvjetuje proces mišljenja oblikujući jedinstven diskurz. Diskurz omogućen glinenim pločicama drukčiji je od onoga tiskane knjige ili e-knjige.“¹⁰ (Tadić, 2013: 128) Društvenim, tehnološkim i ekonomskim razvojem javlja se potreba i za razvojem obrazovnog sustava. U vremenu snažnih promjena nameće se potreba za preispitivanjem kvalitete školskih programa. Razvojem tehnike i tehnologije dolazi do ubrzanog procesa prilagođavanja novim tehnološkim izazovima, kako od strane obrazovne institucije kao takve tako i od strane svih zaposlenika i njihovih učenika. Školstvo i moderna tehnologija ne razvijaju se istim korakom, odnosno brzina razvoja tehnologije je puno naprednija od školstva, što je samo jedna od prepreka modernizaciji obrazovanja. Atraktivnost i privlačnost s jedne strane dok se s druge strane nalaze nedovoljna sredstva s kojima škola raspolaže. „Međutim atraktivnost ili neatraktivnost sadržaja ne ovisi samo o kvaliteti sadržaja nego nerijetko i o načinu njegova predstavljanja. Tako se ponekad i sadržaji prosječne vrijednosti nađu u vrhu prioriteta zahvaljujući propagandi. Knjigu i čitanje rijetko stavljamo u prvi plan. Ipak, djeca čitaju.“¹¹ (Soče, 2010: 74) Neizbježne su asocijacije mladih i novih tehnologija, kao i njihova povezanost, bila ona negativna ili pozitivna. Njihovo poznavanje tehnologije je sve veće pa tako se automatski veže i asocijacija da su novi mediji postali uzrokom i posljedicom nečitanja. Gabelica ističe jednu važnu analogiju, naime sudbina pisane književnosti i knjige uspoređuje se sa sudbinom usmene književnosti, tj. pisana riječ ne može pratiti trend tehnologije i zato će se ona manje koristiti, ali to ne umanjuje njezinu vrijednost i ne govori o njezinom izumiranju (Gabelica, 2012.)¹².

4.1. Istraživačko čitanje i nove nastavne mogućnosti

Sam pojam istraživačkog učenja govori za sebe, cilj je da učenici nešto istražuju. U fokusu je učenik koji svojim istraživanjem dolazi do znanja, jer sve je na njemu i na tekstu s kojim raspolaže. Ipak takvo čitanje traži „(...)otvorenost prema istraživanju, jaču motivaciju,

¹⁰ Tadić <https://www.azoo.hr/citanje/Citanje.pdf> (posjećeno 17.6.)

¹¹ Soče file:///C:/Users/home/Downloads/Casopis_HRVATSKI_god_8_br_1_2010_73_89_1.pdf (posjećeno 17.6.)

¹² Gabelica http://bib.irb.hr/datoteka/591962.Poticanje_citanja_uz_nove_medije.pdf (posjećeno 17.6.)

maksimalnu misaonu uključenost radi uočavanja dominantnih vrijednosti književnog djela.¹³ (Soče 2010: 75) U svemu tomu treba maknuti strah od novih medija koji dolaze. Nisu oni uvijek zlo naspram knjige koja je prikazivana kao nešto dobro. Rješenje je u kombinaciji dvaju medija. „Implementacija novih medija u nastavu zahtijeva oživljavanje (toliko spominjane) korelacije i projektne nastave.“¹⁴ (Gabelica, 2012 :5)

Istraživačkim čitanjem učenici samostalno dolaze do novih spoznaja i znanja. Hoće li njihova pažnja biti usredotočena samo na poznate i/ili nepoznate činjenice najviše ovisi o nastavniku vodstvu. Takvo učenje u današnjim vremena može biti samo olakotna okolnost jer škole učenicima mogu približiti takav način rada i učenja. Iako istraživanja neurolingvisti pokazuju kako je čitanje sadržaja on-line sporije (20 – 30%). Problematika e-čitanja (čitanja s računala) nalazi se u distrakcijama jer materijali prikazani na računalu obiluju dodatnim stimulansima (video, zvuk, reklame i sl.) koje odvrćaju čitateljsku pažnju (Gabelica, 2012 :5). Papir čitatelja tjera na sadržajno pamćenje teksta, dok su e-čitači (*e-book, readeri*) obogaćeni s raznim linkovima i poveznicama kojima se mogu preskočiti odlomci ili otvoriti novi prozori s radnjama i informacijama koje su se dogodile, ali čitatelj je na to zaboravio. To je vrlo važno jer se čitanje događa po linearnom pristupu (A → B → C) i postupnim otkrivanjem radnje lakše se može svladati i ponoviti ono što se pročitalo (isto). Suprotno tomu, spoznaje neuroznanosti na koje upućuje Nicholas Carr (prema Tadić 2013) internet je čitanje sveo na puko pregledavanje čime se izgubilo dubinsko čitanje. Prevelika je asocijacija interneta i društvenih mreža zbog čega dolazi do toga da je kultura oblikovana formatom *samo zabava*. Tome pridonose i istraživanja koja pokazuju da samo jedanaest učenika nema *facebook* i zbog toga se zaključuje da je internet platforma zabave.¹⁵ (Tadić, 2013) Da nije sve tako crno rezultati istraživanja gimnazije koja je dobro tehnološki opremljena pokazuje da 86% učenika lektiru uvijek bira u tiskanom obliku. Neki od razloga zašto je to tako su sljedeći: „Manje se umaraju oči. Lakše je smjestiti se, udobnije je i jednostavnije. Takvo je čitanje osobnije. Brže čitam i bolje razumijem. Lakše mi se udubiti u tekst. Bolje vizualiziram tekst. Uz računalo je teško usredotočiti se samo na čitanje zbog mogućnosti surfanja. Volim zvuk listanja stranica. Jedna je od čari čitanja i držanje opipljive knjige u rukama.“¹⁶ (Tadić, 2013: 130)

¹³ Soče file:///C:/Users/home/Downloads/Casopis_HRVATSKI_god_8_br_1_2010_73_89_1.pdf (posjećeno 17. 6.)

¹⁴ Gabelica http://bib.irb.hr/datoteka/591962.Poticanje_citanja_uz_nove_medije.pdf (posjećeno 17.6.)

¹⁵ Tadić <https://www.azoo.hr/citanje/Citanje.pdf> (posjećeno 17.6.)

¹⁶ Tadić <https://www.azoo.hr/citanje/Citanje.pdf> (posjećeno 17.6.)

Novim i modernijim tehnikama učenja ide u prilog i istraživanje u kojima su sudjelovali nastavnici kopriivničke gimnazije te su na pitanje mislile li da tradicionalno poučavanje hrvatskoga jezika i književnosti odbija učenika od predmeta odgovorili složno i negativno, za stranu nastave hrvatskoga jezika, odgovorili. Čak 70% nastavnika je odgovorilo da se u potpunosti slaže tom pretpostavkom. Nadalje s tvrdnjom da učenici školu doživljavaju zastarjelom i udaljenom od stvarnoga života slaže se 78% nastavnika¹⁷ (Tadić, 2013). Ipak, oni su optimistični i smatraju da suvremeno doba ne ugrožava opstanak književnosti, ali da s ne smije bježati od činjenice da će mediji utjecati na nju. Optimističnost se također pokazala kada je riječ o suživotu nastave i novih nastavnih mogućnosti. „Zaključujem da klasična metodička načela, oblike rada i strategije koje su prepoznate kao učinkovite ne treba mijenjati, već samo nadopunjavati uporabom novih izvora znanja, a prilagodba je novim medijima neizbježna.“¹⁸ (isto)

Mediji i tehnologija nude pregršt sadržaja koja pomažu u učenju i istraživanju. Ona su pomoć i nastavniku, ali samo „dobrim metodičkim modeliranjem nastavnih sati istraživačkog čitanja (...)“¹⁹ (Soče, 2010: 85) Istraživačko učenje i čitanje izazivaju kod učenika želju za sudjelovanjem u radu i istraživanju, a pri tome im samo nove tehnologije i mediji mogu pomoći. Svjesni smo kojom brzinom dolazimo do informacija pojavom e-svijeta, ali to može bit i negativna strana. Zbog toga takvo čitanje i istraživanje i dalje zahtjeva nastavnika koji će svojim usmjeravanjem pomoći učenicima u obrazovanju.

¹⁷ Tadić <https://www.azoo.hr/citanje/Citanje.pdf> (posjećeno 17.6.)

¹⁸ Tadić <https://www.azoo.hr/citanje/Citanje.pdf> (posjećeno 17.6.)

¹⁹ Soče file:///C:/Users/home/Downloads/Casopis_HRVATSKI_god_8_br_1_2010_73_89_1.pdf (posjećeno 17.6.)

5. MOTIVACIJA ZA ČITANJE ŠKOLSKIH LEKTIRA U VIŠIM RAZREDIMA OSNOVNE ŠKOLE – ISTRAŽIVANJE

Budući da teorija i praksa nisu usklađeni – u praksi djeca sve manje čitaju i ne čitaju s razumijevanjem, a već spomenuta teorija nam piše o važnosti čitanja, o povezanosti obiteljske okoline i razvijanja dobrog čitanja. Isto tako spominje se modernizacija metodike i nastavnih sredstava kako bi se približilo čitanje i kako bi se usvojile nove aktivnosti čitanja, ali u školskom okruženju to sve izostaje. Kultura novih tehnologija povezuje se samo sa slobodnim vremenom i vremenom za zabavu te zbog toga izostaje pozitivna strana kako se mediji mogu iskoristiti za obrazovanje. Napor oko modernizacije školska i školskog sustava nije izostao, ali se tehnološke inovacije brže i bolje razvijaju te jednostavno sustav to ne može pratiti. Tu je naravno i financijska strana, odnosno manjak novca s kojim bi se pružilo svima jednako iskustvo nove moderne škole. Bez obzira na to istraživanje (Tadić, 2013) pokazalo je da djeca više čitaju lektiru u tiskanom obliku, iako imaju jednu od boljih tehnološki opremljenih gimnazija u Hrvatskoj.

Na osnovi toga provedeno je istraživanje u višim razredima osnovne škole na temu motivacije za čitanje školskih lektira.

5.1. Ciljevi i problemi istraživanja

Cilj ovoga istraživanja bio je utvrditi kakav odnos učenici viših razreda, od petog do osmog, imaju prema knjizi i prema lektirnim djelima, ali i prema čitanju. Također putem ankete provjereno je kolika je njihova motivacija za čitanje lektira i prenose li svoje čitalačke aktivnosti na slobodno vrijeme. Budući da literature puno govori o povezanosti naučene aktivnosti čitanja s praksom čitanja u obitelji, cilj je i provjeriti tko je uzor u čitanju, roditelji ili neko drugi. Želi se istražiti imali li njihova motivacija čitanja utjecaj na vanškolsko čitanje, ali i na čitanje koje se tiče školskih obaveza

5.2. Hipoteze

Na temelju literature i istraživanja, koja su izložena ranije, očekuje se određena povezanost spola s razinom motivacije za čitanje kod učenika, odnosno da dječaci imaju manju motivaciju za razliku od djevojčica koje imaju više razvijenu motivaciju za čitanje. Povezujući s tim, postavlja se i hipoteza da s prelaskom u viši razred raznima motivacije za rješavanje školskih obaveza, pod tim misleći na čitanje školskih lektiri, opada.

Obitelj i okolina su se pokazali kao važna varijabla u literaturi stoga očekivani rezultat je da djeca s većom motivacijom, ali i s većim brojem pročitanih lektirnih naslova, roditelje vide kao uzore za čitanje i od njih im je usađena navika i ljubav prema knjizi.

Budući da se priča o sve većoj opterećenosti učenika s njihovim školskim i vanškolskim obavezama, očekuje da se zbog opterećenosti obavezama učenici slobodno vrijeme ne iskorištavaju za čitanje knjiga.

Čitanje je napor i učenje čitanja nije lako, ali kada se to nauči čitanje može postati užitak. Zbog toga se postavlja poveznica između slobodnog vremena i načina kako se on provodi s čitalačkom aktivnošću i naporom koji se utroši tijekom te radnje. Očekivani rezultat je da djeca i učenici ne smatraju čitanje kao naporom i da zbog toga posežu za knjigama van školskog lektirnog popisa.

5.3. Sudionici i postupak

U istraživanju su sudjelovali učenici petih, šestih, sedmih i osmih razreda Osnovne škole „Blaž Tadijanović“ u Slavonskom Brodu. Uzorak nije slučajno odabran. Učenici su u toj dobi već jako dobro savladali tehnike čitanja i razumijevanja pročitanih i nalaze se u razdoblju prije srednje škole kada po nastavnom planu i programu dolaze lektirni naslovi većeg sadržaja i opsega. Sve to čitanje otežava i motivacija opada ako ljubav prema knjizi i čitanju nije usađena prije toga.

Istraživanje je provedeno početkom listopada 2019. godine. Od ukupno 84 anketiranih učenika 41 ih je bilo muškog spola, a 43 ženskog. Nakon odobrenja ravnatelja određenih

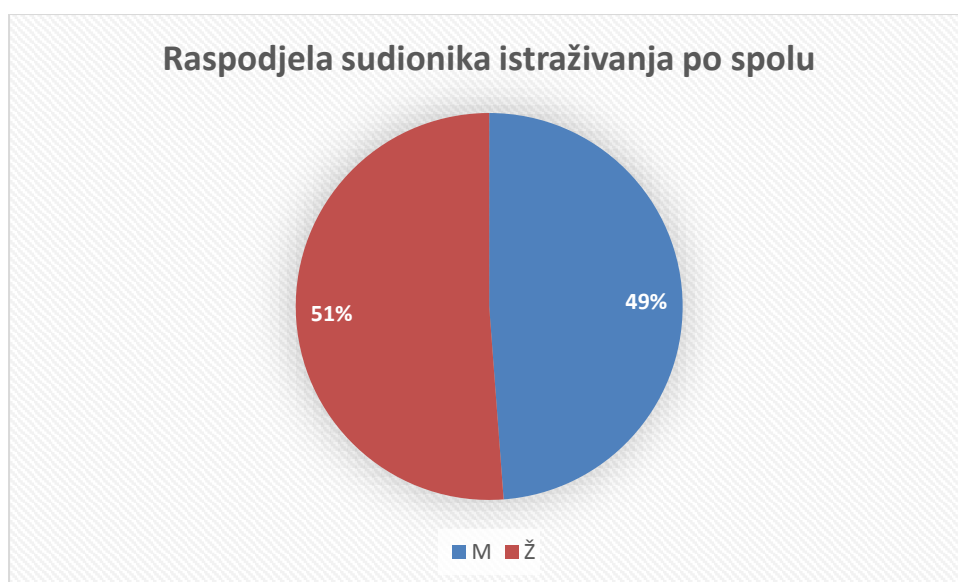
škola te roditelja učenika, istraživanje je provedeno anketiranjem učenika. Školama su dostavljene ankete koje su učenici popunjavali tijekom nastave hrvatskog jezika i književnosti. Na zahtjev ravnatelja, anketiranje su provodili nastavnici te istraživač nije bio prisutan pri popunjavanju anketa. Nakon provedenog anketiranja, prikupljeni su rezultati.

Učenici su odgovarali na ukupno 17 pitanja podijeljenih u četiri skupine. Prva skupina daje opće podatke o učeniku: spol i razred, zatvoreni tip pitanja. Druga skupina pitanja daje informacije o tome koliko vole čitanje, čini li ih ono sretnim kao i ispunjavaju li njime slobodno vrijeme. Također učenici daju podatak o tome je li za njih aktivnost čitanja naporno, ali i jesu li čitanjem lektira naučili nešto novo o predmetima. Pitanja su sastavljena po principu intervala, tj. semantičkih diferencijala. U trećoj skupini pitanja se odnose na broj lektirnih djela koja su pročitali, saznajemo o njihovoj motivaciji kao i o uzorima u čitanju. Pitanja su višestrukog izbora. Posljednja skupina, četvrta, je zapravo jedno pitanje koje se otvoreno i na njega su učenici imali slobodu žele li odgovoriti ili ne.

6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA

6.1. Rezultati istraživanja i rasprava

Ovim istraživanjem pokušalo se utvrditi koliko čitaju i kakve imaju čitalačke navike učenici viših razreda osnovne škole, kao i čitaju li u slobodno vrijeme, kakva im je motivacija za čitanje, ali i tko su im uzori u čitanju. Zadatak ispitanika bio je zaokružiti jedan od ponuđenih odgovora na pitanje. Svi dobiveni rezultati prikaz su provedenog istraživanja.

Graf 1. Raspodjela sudionika po spolu

U istraživanju sudjelovao 41 učenik (49%) i 43 učenice (49%) i sudionici istraživanja ravnomjerno su raspoređeni po spolu.

Tablica 1. Raspodjela učenika po razredima

Razred	Broj sudionika	Postotak
5.	30	35,3%
6.	17	20,0%
7.	19	22,4%
8.	18	21,2%
Ukupno	84	98,8%

Budući da su anketirani učenici viših razreda osnovne škole, učenici od petoga do osmoga razreda. 30 sudionika (35,3%) činili su učenici petog razreda, 17 (20,0%) njih ih šestog razreda, 19 (22,4%) učenika iz sedmog razreda dok je preostalih 18 (21,2%) iz osmog. To je ukupno 84 ispitanika i postotak je 98,8% zbog jednog učenika koji se nije zaokružio spol i razred. Ipak njegov upitnik se nalazi među anketiranim osmašim, pa ako uzmemo u obzir da se radi o slučajnoj pogrešci ukupan broj ispitanih osmaša je 19 i tu se radi o postotku od 22,4%.

Tablica 2. Raspodjela odgovora na upitniku motivacije za čitanje

	N	Min.	Max.	M	Sd
Volim čitanje.	85	1,00	5,00	3,22	1,23
Čitanje me čini sretnom/sretnim.	84	1,00	5,00	2,88	1,23
Čitanjem ispunjavam svoje slobodno vrijeme.	83	1,00	5,00	2,51	1,23
Čitam knjige koje su za lektiru.	84	1,00	5,00	3,79	1,22
Čitam i knjige koje ne moram.	85	1,00	5,00	2,80	1,52
Smatram da je čitanje naporno.	85	1,00	5,00	2,72	1,45
Čitanje lektira pomoglo mi je da shvatim neka druga područja koja učim u školi (npr. povijest, geografiju, biologiju...).	85	1,00	5,00	3,19	1,35

Prva skupina pitanja odnosila se na motivaciju za čitanje. Iz rezultat vidljivo je da je barem jedan učenik odgovorio minimumom i barem jedan maksimumom na svako pitanje, odnosno slaganje s tvrdnjom. Sudionici su se u najvećoj mjeri složili s tvrdnjom *Čitam knjige koje su za lektiru* ($M = 3,79$, $Sd = 1,22$). Vidljivo je i da su se s tvrdnjom *Volim čitanje* u velikoj mjeri učenici složili ($M = 3,22$, $Sd = 1,23$). Čitanjem su učenici savladali i neka druga područja, odnosno tvrde da su čitanjem lektira uspjeli naučiti nove stvari koje su im pomogli u drugim predmetima. To se vidi iz tvrdnje *Čitanje lektira pomoglo mi je da shvatim neka druga područja koja učim u školi (npr. povijest, geografiju, biologiju...)* ($M = 3,19$, $Sd = 1,35$). Nakon toga slijedi tvrdnja s kojom su se učenici složili *Čitanje me čini sretnom/sretnim* ($M = 2,88$, $Sd = 1,23$), što ipak daje pozitivne rezultate da se lektirna djela čitaju i da zbog toga učenici ipak u nekoj mjeri vole čitanje i zbog toga se osjećaju sretnima. Očekivano je da će učenici najviše čitati knjige koje moraju, odnosno propisane su nastavnim planom i programom, jer to je dio koji se mora napraviti iako ta obaveznost, kako je navedeno gore u tekstu, automatski odbija učenike pri daljnjem čitanju u slobodno vrijeme. Zbog toga u

daljnjim tvrdnjama, *Čitam knjige koje ne moram* ($M = 2,80$, $Sd = 1,52$), sudionici se sve manje slažu s iznesenim tvrdnjama, kao što je i riječ sa sljedećom tvrdnjom, *Smatram da je čitanje naporno* ($M = 2,72$, $Sd = 1,45$). Najmanje je slaganje s tvrdnjom *Čitanjem ispunjavam svoje slobodno vrijeme* ($M = 2,51$; $Sd = 1,23$), što je bilo i očekivano. Zbog sve većih školskih obaveza učenici bježe od čitalačke aktivnosti u slobodno vrijeme. Na to utječe i činjenica da ipak nekolicina njih smatra čitanje naporom, a žele se opustiti u slobodno vrijeme. Također, ne smije se zanemariti popis obaveznih lektira, koji je dugačak, pa je i to činjenica koja utječe na to da se ne čitaju knjige koje se ne moraju.

Tablica 3. Raspodjela odgovora na pitanje: U ovoj školskoj godini pročitao/pročitale sam:

	Broj sudionika	Postotak
Jednu do tri lektire	51	60,0%
Tri do sedam lektira	13	15,3%
Sedam ili više lektira	20	23,5%
Ukupno	84	98,8%

Drugim anketnim pitanjem željelo doznati koliko knjiga učenici pročitaj u jednoj školskoj godini. Dobiveni rezultati pokazuju da je najviše ispitanika, njih 51 ili 60%, pročitao jednu do tri lektire. Nadalje, njih 20 ili 23,5% odgovorili su da pročitaju sedam i više lektira, a ostatak, 13 ispitanika kaže da su pročitali od tri do sedam lektirnih naslova. Budući da je najviše učenika odgovorilo da pročitao samo jednu do tri lektire u školskoj godini, to dovodi do zabrinjavajućeg zaključka da učenici ne čitaju djela koja trebaju za školu. Na to utječe i ta obaveznost koju lektira nosi sa sobom. Ipak, nije sve tako zabrinjavajuće, broj sudionika koji pročitao veći broj lektirnih naslova nije tako mal, 23,5%, što ipak govori da se situacija može popraviti. Također, postotak do 15,3%, nam govori da učenici koji ne pročitaju sve knjige za lektiru, nego samo dio, mogu se njima u potpunosti posvetiti i kvalitetno pročitati. No, rezultati provedenog istraživanja ukazuju i na činjenicu da učenici, ako čitaju, čitaju samo zato što moraju i zato što će zbog pročitano lektirnog djela biti ocijenjeni.

Tablica 4. Raspodjela odgovora na pitanje o odnosu školskih obaveza i čitanja

Školske obaveze:	Broj sudionika	Postotak
Otežavale su mi čitanje	15	17,6%
Čitanje me opuštalo od obaveza	25	29,4%
Nisu utjecale na moje obaveze oko čitanja	44	51,8%
Ukupno	84	98,8%

Trećim se anketnim pitanjem željelo odbit u uvid koliko utječu školske obaveze na čitanje. 15 sudionika, odnosno 17,6% reklo je da su školske obaveze otežavale čitanje, odnosno da su njihovo vrijeme za čitanje oduzele obaveze koje su imali nakon nastave. Očekivani rezultati su bili da će veći postotak odgovoriti da su školske obaveze ometale čitanje. Iz tablice vidljivo je da 29,4%, tj. 25 sudionika kažu da im čitanje pomaže oko opuštanja od obaveze. Nadalje, na tvrdnju *školske obaveze nisu utjecale na moje obaveze oko čitanje* odgovorilo je čak 44 sudionika (51,8%). Bez obzira što se priča o velikim obavezama, kako školskih tako i onih za poslije nastave, većinom sudionici nisu opterećeni s obavezama i one nisu glavni razlog nečitanju. Provedeno istraživanje potvrđuje navedene misli.

Tablica 5. Raspodjela odgovora na pitanje o slobodnom vremenu

Slobodno vrijeme:	Broj sudionika	Postotak
Rado ispunjavam čitanjem	26	30,6%
Uopće ne čitam u slobodno vrijeme	31	36,5%
Čitam samo kada moram	27	31,8%
Ukupno	84	98,8%

Daljnjim anketnim pitanjem željelo se saznati kako učenici ispunjavaju svoje slobodno vrijeme kao i koliko su motivirani za čitanje u slobodno vrijeme. Od 84 anketiranih sudionika, rezultati su podjednako raspoređeni. Ipak, njih najviše, čak 36,5% ili 31 učenik uopće ne čita u slobodno vrijeme. Nešto manje, njih 27, čita samo kada mora, a sukladno očekivanjima najmanji postotak ispitanika, 30,6% ili 26 njih, rado ispunjava vrijeme čitanjem. Dakle, od ispitanih učenika, svako treće dijete slobodno vrijeme ne ispunjava čitanjem, ali isto tako trećina ih rado vrijeme provodi čitajući.

Tablica 6. Raspodjela odgovora na pitanje o motivaciji za čitanje

Moja je motivacija za čitanje	Broj sudionika	Postotak
Vrlo visoka	8	9,4%
Srednja	51	60,0%
Jako niska	24	28,2%
Ukupno	83	97,6%

Na pitanje kolika je razina motivacije za čitanje kod učenika, najviše ispitanika, čak 60%, odgovorilo je da je njihova motivacija srednja. Najmanji broj učenika, samo njih osam, reklo je da im je čitalačka motivacija vrlo visoka. Rezultati su sukladni očekivanjima prije samog provođenja ankete. Dakle, bez obzira na ove rezultate, ne smije se ni zanemariti ne tako mal postotak od 28,2%, tu se radi o 24 ispitanika od 84 ispitanika, koji imaju jako nisku motivaciju.

Tablica 7. Raspodjela odgovora na pitanje o lektirnim naslovima

Lektirni naslovi:	Broj sudionika	Postotak
Motiviraju me za čitanje	49	57,6%
Odvlače moju pažnju od čitanja	17	20,0%
Mislio/mislila sam da je druga tema	17	20,0%
Ukupno	83	97,6%

Po pitanju lektire i kako lektirni naslovi utječu na čitalačku motivaciju prije samog čitanja lektire, učenici su u najvećem postotku odgovorili da ih oni motiviraju za čitanje. Tu se radi o 49 ispitanika, točnije o 57,6%. Od ukupno 83 ispitanika na ovom pitanju podjednak je postotak odgovora na druga dva dogovora, *odvlače moju pažnju* i *mislio/mislila sam da je druga tema*, te tu se radi od 20,0% odgovora. Njih 17 je zaokružilo jedan od ta dva odgovora. Iz dobivenih rezultata može se zaključiti kako sam naslov i jezični sloj štiva nije prepreka u čitanju. Dapače, vidimo kako je on upravo motivirajući za daljnji tijek čitanja. Razloge nedovoljne motiviranosti učenika kao i ne čitanja trebalo bi tražiti u nekim drugim razlozima, o čemu će bit riječ nešto kasnije.

Tablica 8. Raspodjela odgovora na pitanje o uzorima

Uzor i primjer su mi:	Broj sudionika	Postotak
Prijatelji	15	17,6%
Roditelji	40	47,1%
Nitko	28	32,9%
Ukupno	83	97,6%

U sljedećem se anketnom pitanju od ispitanika tražilo da zaokruže odgovor koji njima odgovara. Pitalo se tko su im uzori i primjeri u čitanju. Iz rezultata se može vidjeti da od 83 ispitanika čak 47,1% (40 učenika) vidi roditelje kao uzore. Rezultati su očekivani upravo zbog te važnosti i povezanosti čitanja kod kuće od „malih nogu“. Postotak nije velik, ali nije ni toliko pesimističan. U svakom slučaju ima prostora za rad. Na žalost, 28 ispitanika reklo je da nemaju uzora u čitanju. Postotak od 32,9% nije mal na taj broj ispitanika i to treba uzeti u obzir pri poučavanju tih učenika. Treba uzeti u obzir da su pred tim učenicima upisi u srednje škole i pred njima su puno veći i zahtjevniji školski izazovi. Ovakav podatak je neočekivan i svakako se ne smije zanemariti. Ostatak ispitanik učenika, njih 15 (17,6%) reko je da u prijateljima nalaze uzore za čitanje.

Tablica 9. Raspodjela odgovora na pitanje o interesu za različite teme čitanja

Volim čitati i zanimaju me:	Broj sudionika	Postotak
Različite teme	48	56,5%
Samo jedno područje	6	7,1%
Ne volim čitati	29	34,1%
Ukupno	83	97,6%

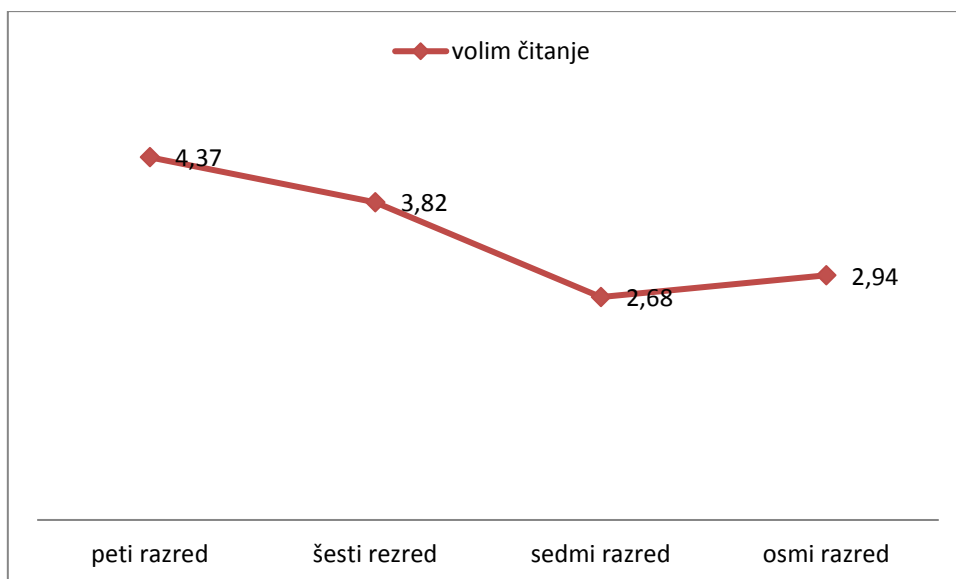
Koje teme i koja područja učenici vole najviše čitati provjereno je u zadnjem anketnom pitanju. Najviše njih, 56,5%, odnosno 48 učenika od 83 ispitanika rekla su da ih zanimaju različite teme, dok je samo 7 učenika zaokružilo odgovor s ponuđenim odgovorom *samo jedno područje*. Usprkos ovim dobrim rezultatima, čak 29 ispitanika, 34,1% reklo je da uopće ne vole čitati. Podatak da više od polovice ispitanika zanimaju različite tematike i više nego ohrabruje, ali postotak koji ne vole čitati nije zanemarujuć.

Tablica 10. Razlike u odgovorima na pitanja u anketi s obzirom na razred

Analiza varijance						
		Zbroj kvadrata	Stupnjevi slobode	Prosječni kvadrat	F	Statistička značajnost
Volim čitanje.	Između skupina	42,486	3	14,162	13,453	,000
	Unutar skupina	84,217	80	1,053		
	Ukupno	126,702	83			
Čitanje me čini sretnom/sretnim.	Između skupina	39,522	3	13,174	12,737	,000
	Unutar skupina	81,707	79	1,034		
	Ukupno	121,229	82			
Čitanjem ispunjavam svoje slobodno vrijeme.	Između skupina	20,937	3	6,979	5,363	,002
	Unutar skupina	101,514	78	1,301		
	Ukupno	122,451	81			
Čitam knjige koje su za lektiru.	Između skupina	29,037	3	9,679	8,830	,000
	Unutar skupina	86,601	79	1,096		
	Ukupno	115,639	82			
Čitam i knjige koje ne moram.	Između skupina	41,275	3	13,758	7,228	,000
	Unutar skupina	152,285	80	1,904		
	Ukupno	193,560	83			
Smatram da je čitanje naporno.	Između skupina	49,992	3	16,664	10,485	,000
	Unutar skupina	127,150	80	1,589		
	Ukupno	177,143	83			
Čitanje lektira pomoglo mi je da shvatim neka druga područja koja učim u školi.	Između skupina	42,756	3	14,252	10,819	,000
	Unutar skupina	105,387	80	1,317		
	Ukupno	148,143	83			
U ovoj školskoj godini pročitao/pročitale sam:	Između skupina	17,765	3	5,922	11,302	,000
	Unutar skupina	41,391	79	,524		
	Ukupno	59,157	82			
Školske obaveze	Između skupina	,389	3	,130	,213	,887
	Unutar skupina	48,165	79	,610		
	Ukupno	48,554	82			
Slobodno vrijeme	Između skupina	3,099	3	1,033	1,636	,188
	Unutar skupina	49,889	79	,632		
	Ukupno	52,988	82			
Moja je motivacija za čitanje	Između skupina	6,545	3	2,182	7,620	,000
	Unutar skupina	22,333	78	,286		
	Ukupno	28,878	81			
Lektirni naslovi	Između skupina	11,706	3	3,902	7,606	,000
	Unutar skupina	40,014	78	,513		
	Ukupno	51,720	81			
Uzor i primjer	Između skupina	4,999	3	1,666	3,688	,015
	Unutar skupina	35,244	78	,452		
	Ukupno	40,244	81			
Volim čitati i zanimaju me	Između skupina	16,085	3	5,362	7,473	,000
	Unutar skupina	55,964	78	,717		
	Ukupno	72,049	81			

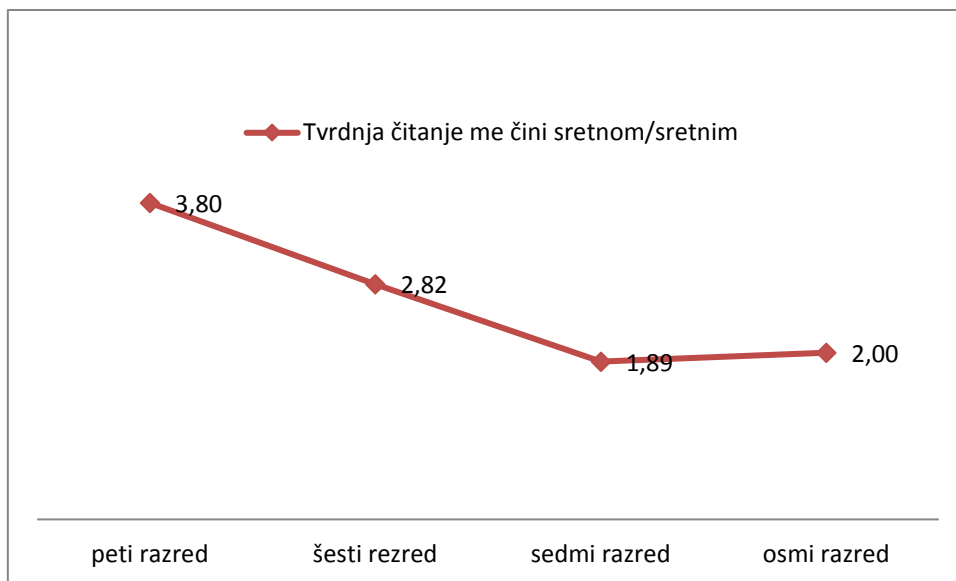
Iz tablice 10 (iznad) izračunate su vrijednosti po kojima se mogu uočiti razlike u odgovorima po razredima. Statistički značajna razlika pokazuje vrijednosti u odgovorima između razreda, što znači da su učenici petog razreda odgovorili na pitanje drugačije u odnosu na učenike šestog, sedmog i osmog razreda. U sljedećim grafovima prikazat će se za svako

pojedinačno pitanje aritmetička sredina odgovora za svaki razred posebno kao i odgovore svih ispitanika.

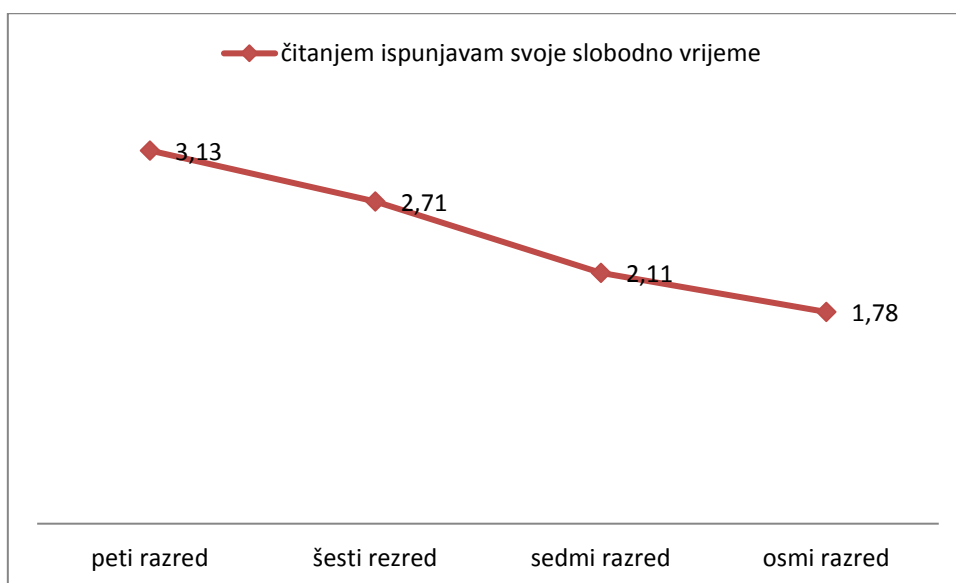

Graf 1. Aritmetička sredina odgovora po razredima tvrdnje volim čitanje (vlastito istraživanje)

Iz tablice 10 kao i grafa 1 vidljiva je velika razlika u odgovorima. Učenici petih razreda u najvećoj mjeri složili su se s tvrdnjom da vole čitanje. Pretpostavka prije provedbe istraživanja bila je da su mlađi učenici, učenici petih razreda, najviše zainteresirani za čitanje, ali isto tako i da ta zainteresiranost i ljubav prema knjizi prelaskom u viši razred opada. Tvrdnja se pokazala istinitom kao i da su rezultati korisni u provedbi raznih radionica za čitanje o kojima je bilo nešto više napisano u tekstu iznad. Isto je vidljivo i u grafu broj 2 (ispod) koji se odnosi na tvrdnju čini li čitanje ispitanike sretnim. „Sreća“ opada prelaskom u viši razred. Kod učenika petih razreda vidljiva je veća želja za čitanjem i knjigom. U malom broju učenici sedmih razreda imaju neznatno lošije odgovore od ispitanika osmih razreda. Razlozi zašto je to tako mogu biti razni, ali sigurno dio njih proizlazi iz školskog sustava.

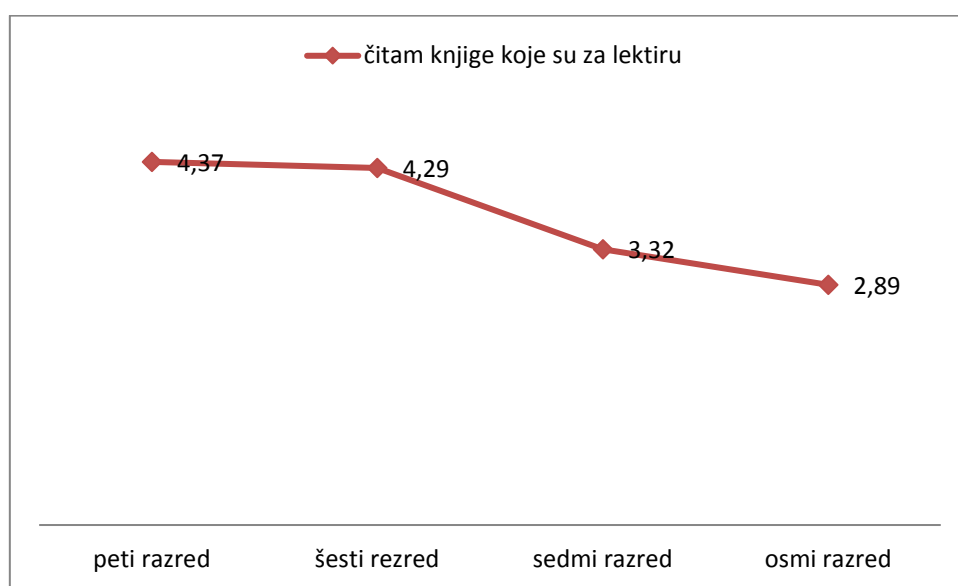

Graf 2. Aritmetička sredina odgovora po razredima tvrdnje čitanje me čini sretnom/sretnim (vlastito istraživanje)

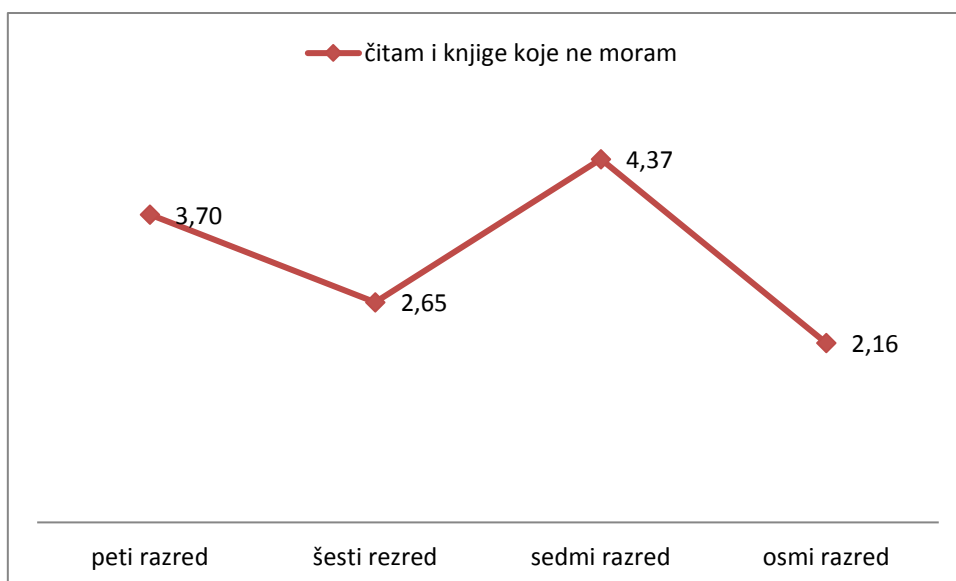
Graf 3. Aritmetička sredina odgovora po razredima tvrdnje čitanjem ispunjavam svoje slobodno vrijeme (vlastito istraživanje)

Linija pada u rezultatima vidljiva je i u rezultatima vezano za tvrdnu *čitanjem ispunjavam svoje slobodno vrijeme* gdje osmaši nerado čitaju u slobodno vrijeme. I dalje odgovori ispitanika polaznika petih razreda najčešće posežu za knjigo u svoje slobodno vrijeme. Razlozi i tome mogu biti razni, ali možemo ih i povezati s rezultatima pitanja vezanim s uzorima u čitanju. Ispitanici petih razreda najviše su odgovorili da u roditeljima pronalaze svoje uzore za čitanje i kao u prethodnim odgovorima ta linija opada kako se radi o višem razredu. Ako povežemo uzore i čitanje u slobodno vrijeme može se vidjeti poveznica kako učenici koji za uzore imaju svoje roditelje najčešće uzimaju knjigu i čitaju u svoje slobodno vrijeme.

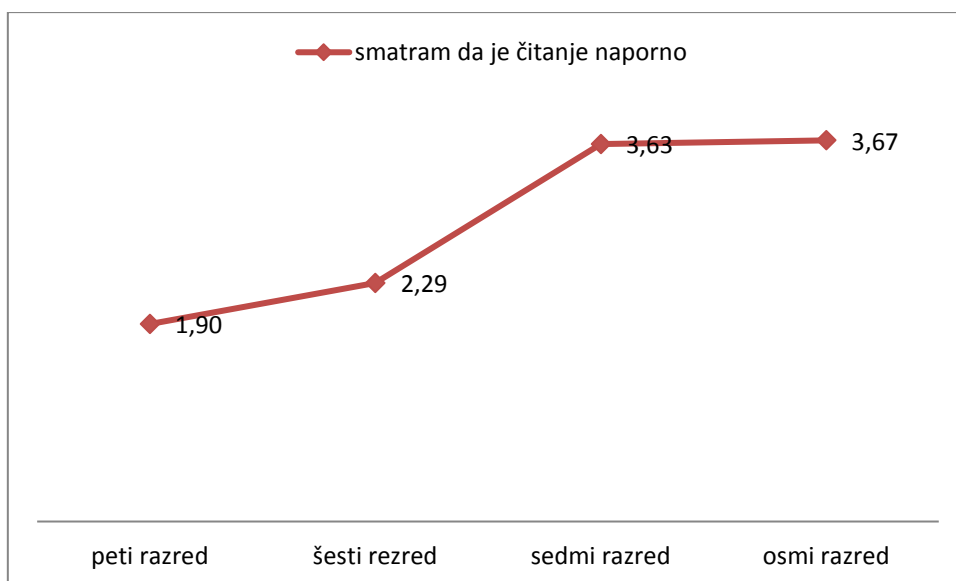

Graf 4. Aritmetička sredina odgovora po razredima tvrdnje *čitam knjige koje su za lektiru* (vlastito istraživanje)

Četvrta tvrdnja *čitam knjige koje su za lektiru* ankete tražila je od ispitanika da zaokruže u kojoj mjeri se slažu s njom. Vidljivo je i dalje da je najveće slaganje u petim razredima, a u ovom slučaju i sa šestim. Razlika u odgovorima vidljiva je u tablici 10 (iznad) i u grafu 5 (ispod), a ona je sljedeća. Ispitanici sedmih razreda su se u najvećoj mjeri složili s tvrdnjom *čitam i knjige koje ne moram*, što se odnosi na čitanje knjiga koje nisu na popisu za lektiru. To nam govori možda da ipak s razvojem vlastitog mišljenja i razvijanjem vlastitih interesa razvija se i želja za proučavanjem istih. Bez obzira što najstariji ispitanici, osmi razredi, i dalje imaju najmanje slaganje s tom tvrdnjom, kao što je i riječ u prethodnim pitanjima, ovi rezultati nisu bili očekivani i pokazuju zainteresiranost za čitanje.

Graf 5. Aritmetička sredina odgovora po razredima tvrdnje čitam i knjige koje ne moram (vlastito istraživanje)

Graf 6. Aritmetička sredina odgovora po razredima tvrdnje smatram da je čitanje naporno (vlastito istraživanje)

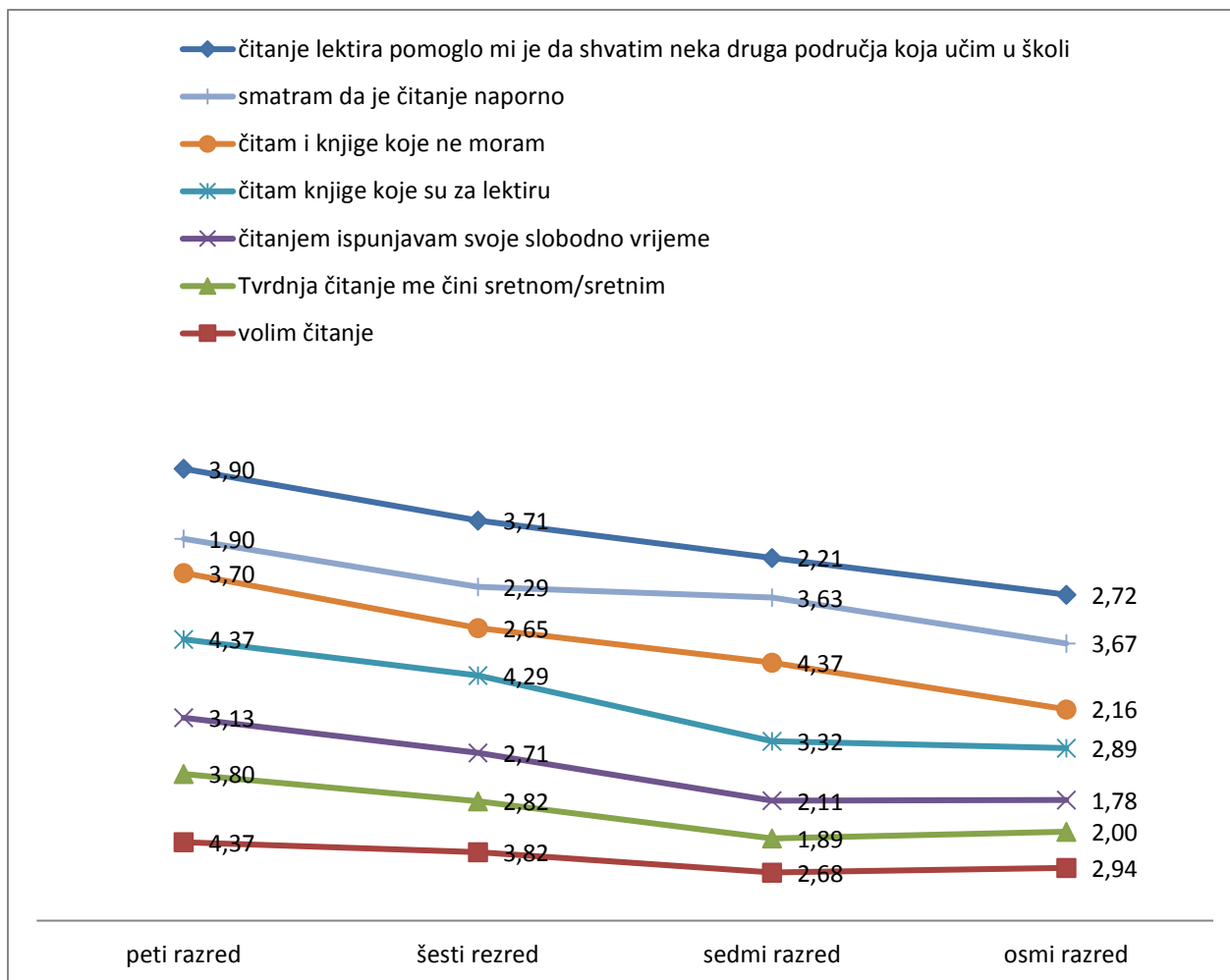
Iz grafikona 6 uočava se veliki rast u dogovorima u višim razredima, sedmom i osmom, gdje tvrde da je čitanje za njih naporno. Iako je učenje čitanja naporno i teško, ali nakon što se savlada čitanje ne bi trebalo biti zamorno. Kao što je već spomenuto u teorijskom

dijelu diplomskoga rada, autorica Sandra Cetner (2007) navodi da na stvaranje čitateljskih interesa, kulture i navika čitanja. Vrlo je važna i ljubav prema knjizi i čitanju. Provedeno istraživanje potvrđuje misli i prati rezultate prethodnih odgovora u kojima najmlađi ispitanici stvore nekakvu količinu ljubavi prema knjizi, ali daljnje okruženje nije povoljno za njezin daljnji razvoj. Čitanje se ne bi trebalo smatrati kao fizički napor nego nešto potpuno suprotno, a za to je potreban usklađen rad više čimbenika. Važna je nastavnikova ljubav prema knjizi, potpora školskog sustava nastavniku ali i potpora čitačima kao i nečitačima te zadnje učenikova okolina kod kuće.

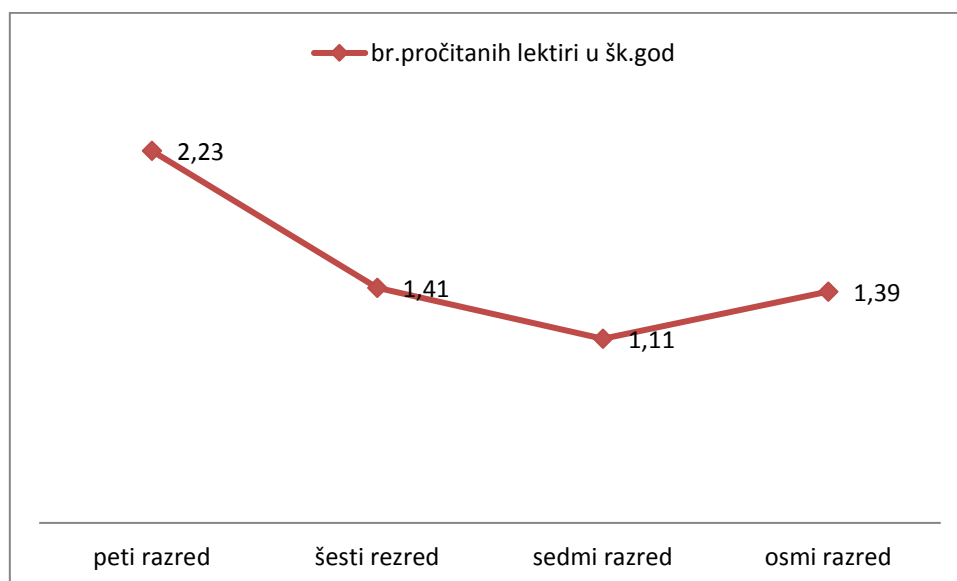

Graf 7. Aritmetička sredina odgovora po razredima tvrdnje čitanje lektiri mi je pomoglo da shvatim neka druga područja koja učim u školi (vlastito istraživanje)

Budući da je popis lektira raznolik i pokriva razne teme te čitanje lektire može biti korisno na više područja, pretpostavka je bila da su one učenicima korisne po pitanju raznih područja. Iz rezultata je vidljivo da učenici ne koriste pročitane lektire za razne druge stvari te učenici nižih razreda, peti i šesti razredi, i dalje pokazuju veću zainteresiranost za čitanje i iz njega mogu izvući puno veću dobrobit. Kao i u prethodnim pitanjima stariji ispitanici imaju nešto slabije odgovore, točnije ne slažu s tvrdanja koja pokazuju motiviranost za čitanje. U grafu 8 (ispod) vidljiva je silazna putanja odgovora prelaskom učenika u viši razred.

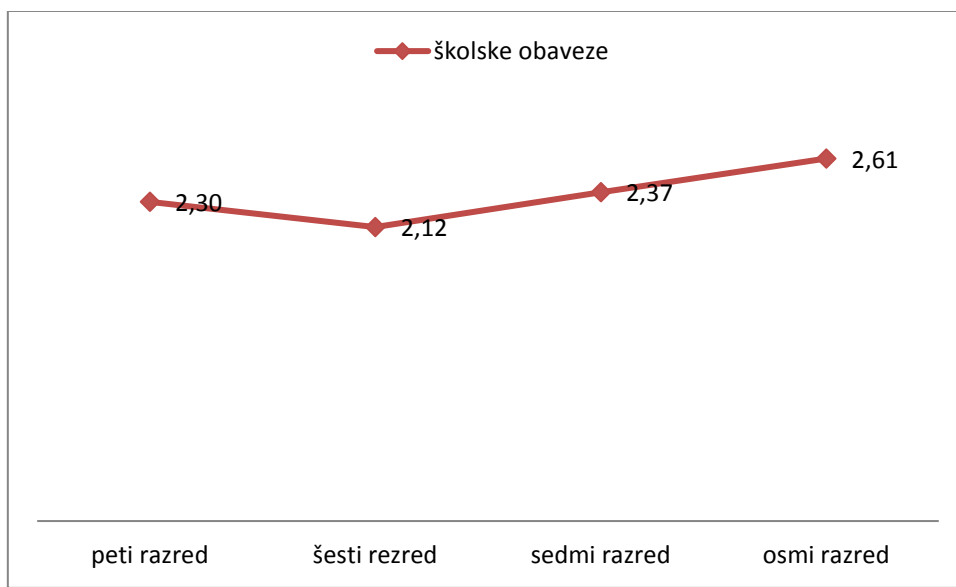

Graf 8. Aritmetičke sredine prve skupine pitanja na kojem su vidljivi različiti rezultati ovisno o tome koji razred pohađaju ispitanici (vlastito istraživanje)

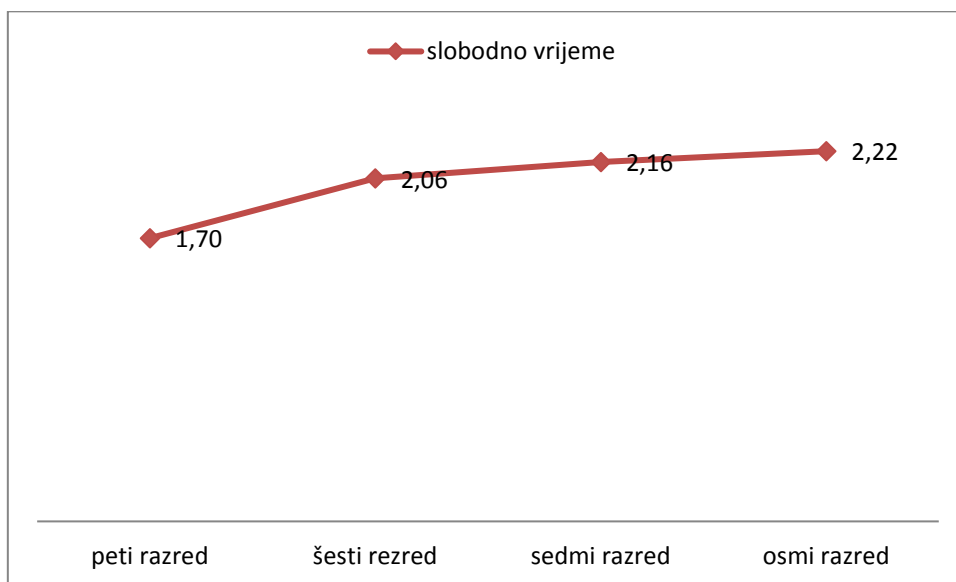

Graf 9. Aritmetička sredina odgovora po razredima s obzirom na broj pročitanih lektiri u školskoj godini (vlastito istraživanje)

Jasno je da čitanje postaje nepopularno i da je „promocija“ čitanja oslabila te da se čitanje smatra aktivnost koja se veže samo uz školu. Zbog toga rezultati istraživanja potvrđuju pretpostavku da učenici čitaju manje od 50% lektirnih naslova s popisa. Uzevši anketna pitanja u obzir graf 9 nam pokazuje da ispitanici petih razred u prosjeku pročitaju tri do sedam lektira u jednoj školskoj godini, dok ostali, šesti, sedmi i osmi razredi, pročitaju samo jednu do tri lektire u istoj školskoj godini.

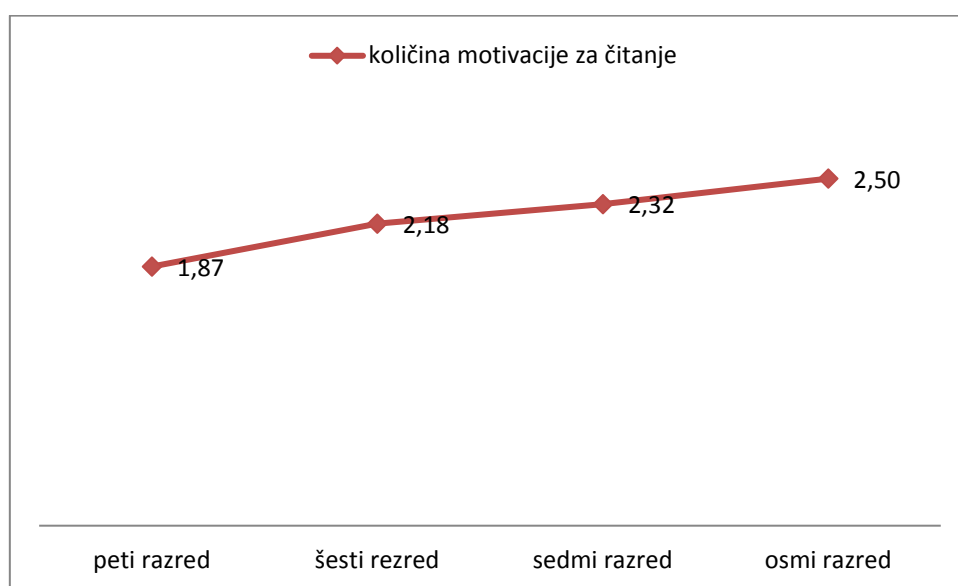

Graf 10. Aritmetička sredina odgovora po razredima utječu li školske obaveze na čitanje (vlastito istraživanje)

Graf 11. Aritmetička sredina odgovora po razredima ispunjavaju li slobodno vrijeme čitajući (vlastito istraživanje)

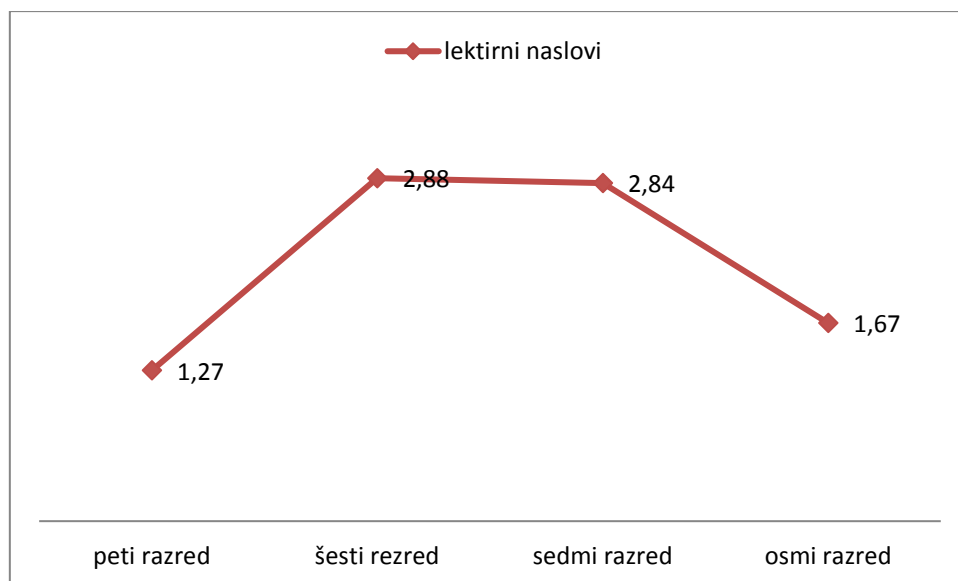
Prethodni grafovi, 10 i 11 (iznad), prikaz su rezultata jedina dva pitanja u kojima je statistička značajna razlika u ugovorima vrlo mala, odnosno razlike u odgovorima ovisno o kojem se razredu radi gotovo da nema. Što se tiče školskih obaveza graf je prikaz slaganja ispitanika da one rijetko utječu na njihove obaveze oko čitanja, točnije možemo zaključiti da ispitanicima školske obaveze nisu prepreka u čitanju. Nadalje, složili su se da svoje slobodno vrijeme nikada ne ispunjavaju čitajući. Rezultati ukazuju na činjenicu da učenici imaju slobodnog vremena i da im školske obaveze ne smetaju kako bi pročitali nešto, ali u čitanju ne pronalaze zabavu ili da bi nešto naučili, što je vidljivo iz grafa 7 (str. 29.). Činjenica je da učenici čak sve manje čitaju iako je to dio nečega „što se mora“ i što će biti ocjenjeno.

Graf 12. Aritmetička sredina odgovora po razredima motivacije za čitanje (vlastito istraživanje)

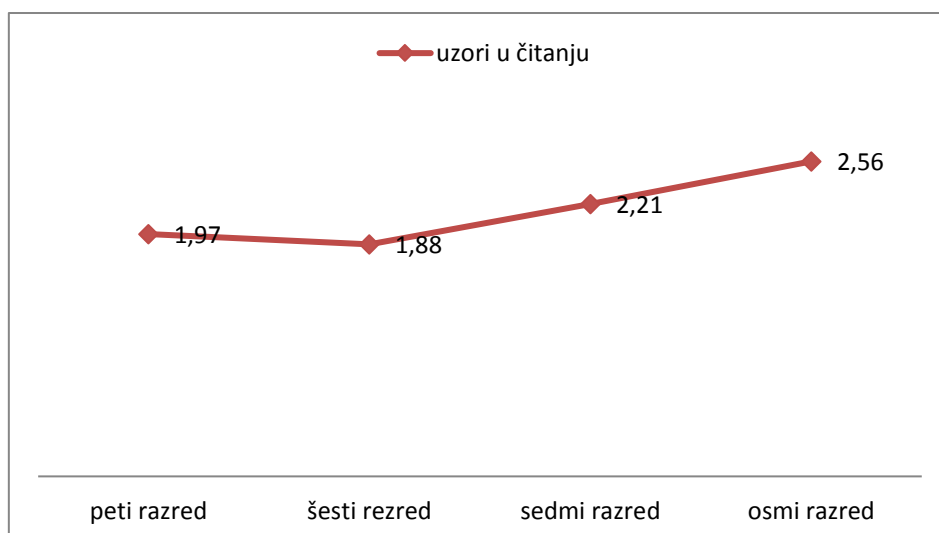
Cilj ovog rada je ispitati motivaciju za čitanje kod učenika osnovne škole, stoga je bilo zanimljivo provjeriti što oni sami za sebe kažu, kolika im je motivacija za čitanje. Od tri ponuđena odgovora, vrlo visoka, srednja i niska, ispitanici osmog razreda za sebe kažu u prosjeku da su jako malo motivirani za čitanje. Šesti i sedmi razredi u većoj mjeri slažu se sa starijim uenicima osmog razreda, dok peti razredi i dalje pokazuju razvijenu vrlo visoku motivaciju. Iz rezultata je vidljivo da se nastavlja empatija prema čitanju prelaskom u više razrede, te se iz dobivenih rezultata mogu izvesti sljedeći zaključci: obiteljsko i školsko okruženje ma koliko bilo poticajno za razvijanje ljubavi prema knjizi i čitanju ipak nije svemoguće da bi mladu osobu razvilo u aktivnog čitatelja. Odgovornost za pozitivan odnos prema knjizi i čitanju trebaju preuzeti svi članovi društvene zajednice koji bi organiziranjem i provođenjem različitih aktivnosti od najranije pa do odrasle, zrele dobi utjecali na

popularizaciju čitanja među svojim građanima. Stoga treba uzeti i obzir atmosferu koja vlada u razredu između vršnjaka koji imaju najviše utjecaja jedne na druge.

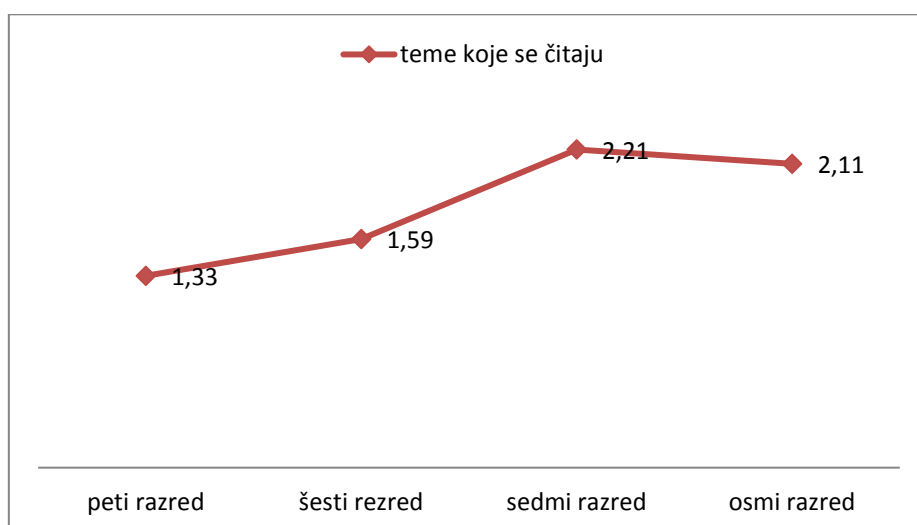
Graf 13. *Aritmetička sredina odgovora po razredima kako utječu lektirni naslovi* (vlastito istraživanje)

Na razvijanje motivacije za čitanje utječu raznovrsni čimbenici, vanjski i unutarnji, a jedan od vanjskih je naslov knjige i ako i njezin izgled. Kako to utječe na učenike prije samog čitanja lektire pokazuje nam graf 13 (iznad) gdje i dalje imamo razlike u danim odgovorima ovisno koji razred pohađaju ispitanici. Od ponuđenih odgovora, motiviraju me za čitanje, odvlače moju pažnju, mislio/mislila sam da je druga tema, ispitanike petih razreda najviše motivira za daljnje čitanje naslov knjige. Taj utjecaj opada kod ispitanika šestog i sedmog razreda, odnosno oni se slažu s tvrdnjom da su misli da se radi o drugoj temi prije samog čitanja, dok su ispitanici osmih razreda rekli da lektirni naslovi odvlače njihovu pažnju za čitanje. Rezultati ukazuju na činjenicu da se pojavljuje velika demotiviranost prije nego što se krene s čitanjem. Osim što učenici nisu svjesni benefita čitanja, kao što je učenje raznih drugih tema, njihova pažnja je usmjerena ka knjizi od samog njezinog naslova.

Graf 14. Aritmetička sredina odgovora po razredima tko su uzori u čitanju (vlastito istraživanje)

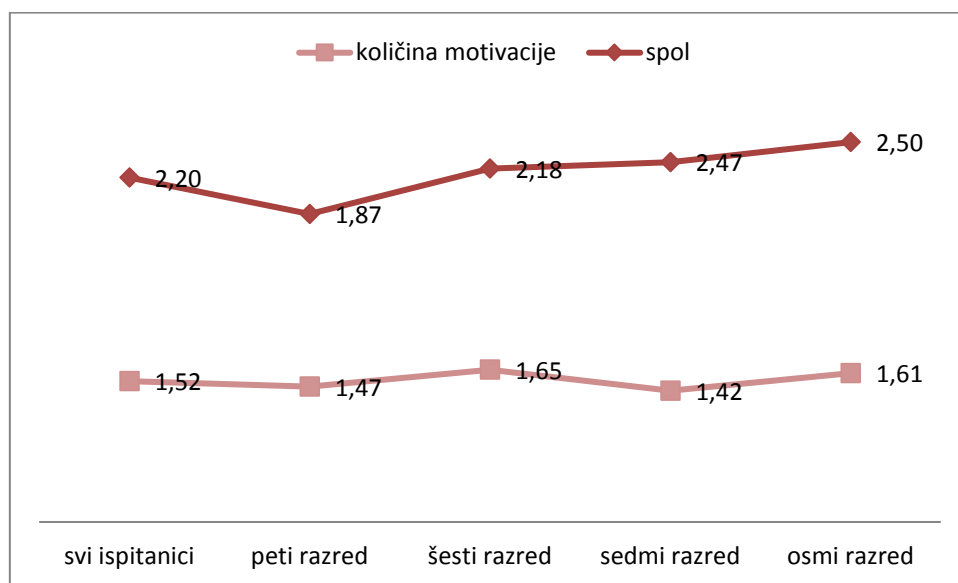
Iz grafa 14 (iznad) uočavamo razliku u odgovorima ovisno u koji razred ispitanici idu. Uzevši u obzir da u ponuđenim odgovorima ispitanici odgovaraju jesu li im uzori prijatelji, roditelji ili nitko, možemo zaključiti da u najvećoj mjeri ispitanici petih i šestih razreda uzore za čitanje vide u svojim roditeljima ili prijateljima, dok odgovori sedmih i osmih razreda variraju između uzora roditelja i u najvećem postotku da nemaju uzora za čitanje. Rezultati potvrđuju prethodna istraživanja gore u tekstu navedena (Čudina-Obradović, 2014) da manji broj djece imaju istinske uzore za čitanje u svojoj obiteljskoj okolini. Također je važno napomenuti kao i kod grafa 12 (32. str.) informiranost cijele društvene zajednice i njihovog utjecaja na mlađe od sebe.

Graf 15. Aritmetička sredina dogovora po razredima tema koje se čitaju (vlastito istraživanje)

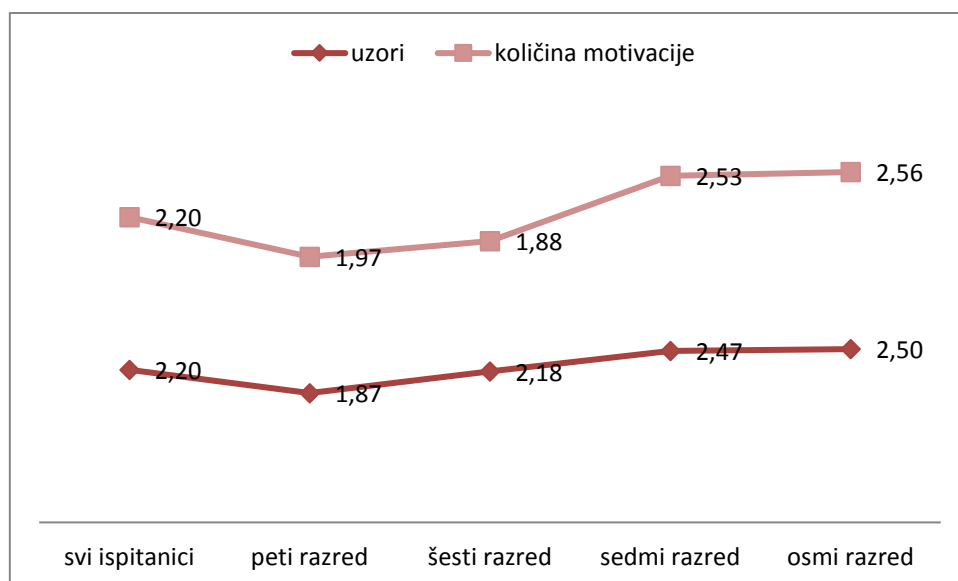
Velika razlika u odgovorima ovisno koji razred pohađaju ispitanici vidljivo je u anketnom pitanju u kojem smo provjerili koje teme vole čitati. U odgovorima su bili ponuđeni: različite teme, samo jedno područje i ne volim čitati. Sa posljednjim odgovorom, ne volim čitati, složili su se ispitanici sedmih i osmih razreda, dok su mlađi ispitanici za sebe rekli da vole čitati samo jedno područje (šesti razredi) i da ih zanimaju razne teme (peti razredi).

Cilj ovog rada bio je utvrditi koliko je razvijena motivacija za čitanje kod učenika viših razreda osnovne škole. Po pitanju kolika je motivacija kod učenika, a koliko kod učenica, rezultati su sljedeći: od 41 ispitana učenika njih 56,09% odnosno 23 ispitanika imaju srednju razinu motivacije. Samo tri učenika, odnosno 7,31% razvili su vrlo visoku motivaciju, dok je ostatak od čak 15 učenika (36,58%) reklo za sebe da im je motivacija jako niska. Pretpostavka je bila da dječaci imaju nižu motivaciju. Rezultati to potvrđuju, jer za razliku od dječaka koji imaju nisku motivaciju (36,58%), radi se o broju od devet učenika (20,93%). Dječaci imaju manju motivaciju, pretpostavka je i da se radi o manjoj koncentraciji pri aktivnosti čitanja, ali brojevi pokazuju da razlike nisu velike. Kod učenica je također mali postotak (11,62%) steklo vrlo visoku motivaciju za čitanje, a kada je riječ o srednjoj motivaciji razlike u spolu nema velike. 67,44% učenica steklo je srednju motivaciju, od 43 ispitane učenice, te tu prate učenice s postotkom od 56,09%. Iz grafa 16 (ispod) vidljivo je da na svim ispitanicima više djevojčica ima razvijenu srednju motivaciju, a razlike po razredima i spolu su vrlo male.

Graf 16. *Usporedba odgovora po spolu i po količini motivacije za čitanje (vlastito istraživanje)*

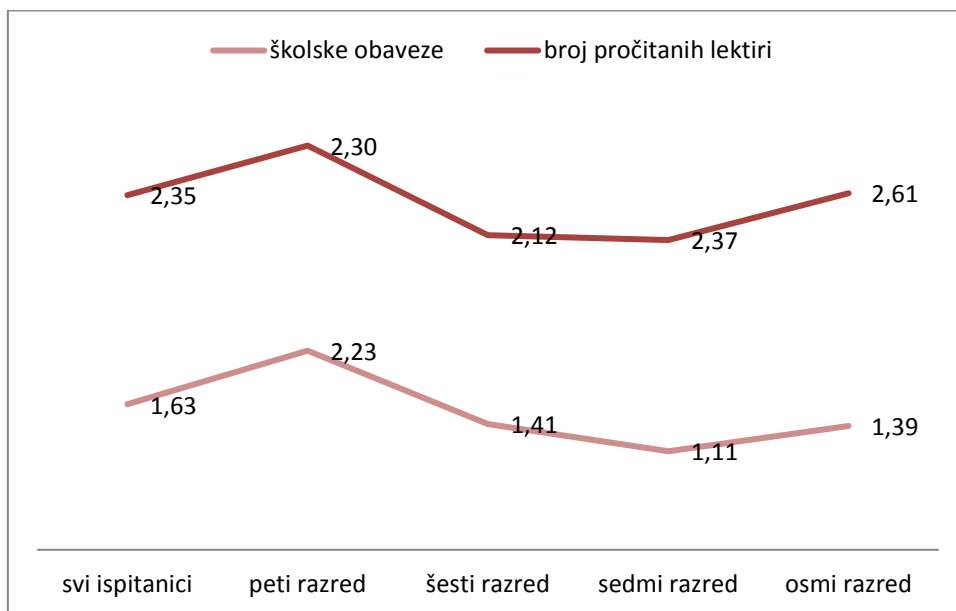
Budući da o sudbini svojih čitalačkih navikama djeca nemaju preveliku ulogu, nego se tu radi o trudu roditelja i obitelji, kao i okoline u kojoj rastu, što sam već spomenula, tako je neizbježno provjeriti i usporediti koliko je razvijena motivacija i tko su uzori djeci u čitanju. Roditelji raznim aktivnostima od prvog dana mogu pripomoći pri razvoju aktivnosti čitanja te kasnije usaditi dobre navike čitanja. Prema tome, čak 62,5% učenika koji su razvili visoku motivaciju čitanja tvrde da svoje uzore za aktivnost čitanja vide u roditeljima. Pretpostavka je bila da učenici ipak u roditeljima vide uzore što potvrđuju i rezultati. Osim njih, dva učenika s vrlo visokom motivacijom (25%) nemaju uzore, dok jedan (12,5%) je odgovorio da u prijateljima vidi uzora za čitanje. Najviše ispitanika ima razvijenu srednju motivaciju, radi se o 51 ispitaniku (60,71%) od ukupno 84, te i tu prevladava najveći broj koji u roditeljima vide uzore. Točnije 31 učenik sa srednjom motivacijom (60,78%) to tvrdi. Ostatak, osam (15,68%) kaže za sebe da su uzori prijatelji, i ostatak od jedanaest učenika (21,56%) kažu da nema uzora. Uočavamo različite rezultate istraživanja ako gledamo koliku razinu motivacije učenici imaju. Istraživanje je potvrdilo da roditeljski uzor uzrokuje razvoj visoke motivacije za čitanje, ali i sljedeći rezultati potvrđuju da učenici koji imaju nisku motivaciju uzore ne pronalaze u roditeljima nego i drugdje. To samo potvrđuje sva prethodna istraživanja i pretpostavke navede u uvodu. Radi se o 25 učenika (29,76%) koji kažu za sebe da imaju nisku motivaciju za čitanje, a njih samo troje, točnije 12%, kažu da su im roditelji uzori. Veći dio njih, trinaest učenika (52%) uzore vide u prijateljima, a ostatak od deset učenika (40%) tvrde da nemaju uzora. Koliko god su rezultati loši, dobro je vidjeti da učenici u svojoj školskoj okolini mogu naći uzore. Nije bitno što se radi o njihovim vršnjacima, ali oni uspijevaju naći motivaciju oko sebe. Graf 17 pokazuje nam da u višim razredima, među ispitanicima sedmih i osmih razreda, uzori u čitanju prestaju biti roditelji točnije tvrde da nemaju uzora. Isto tako s nestankom uzora u čitanju njima i količina motivacije opada, tj. imaju jako nisku razvijenu motivaciju. Na rezultatima svih ispitanika učenici u roditeljima vide uzore za čitanje, a razvijena motivacija im je srednja.

Graf 17. Usporedba motivacije za čitanje s uzorima u čitanju (vlastito istraživanje)

Važan dio školskog dana je i dio dana kada učenici svoje vrijeme provode kod kuće. Njihovo slobodno vrijeme u teoriji trebalo bi biti produktivno i dobro raspoređeno. Ali danas se sve češće nalazimo s mišljenjima kako su učenici previše opterećeni i slobodno vrijeme provode samo baveći se školskim obavezama. Zbog toga smo provjerili koliko školske obaveze utječu na učenikovo vrijeme i jesu li ga utrošili na čitanje školskih lektiri. Od ukupno 84 ispitana učenika njih čak 44, odnosno radi se o postotku od 52,38%, reklo je da školske obaveze nisu utjecale na njihovo slobodno vrijeme. 25%, ili jedanaest učenika, od njih 44 kojima školske obaveze nisu utjecale na slobodno vrijeme kažu da su pročitali sedam ili više lektiri. Rezultati su više nego pozitivni i pokazuju da se slobodno vrijeme ipak nije toliko ugroženo od strane školskih obaveza i domaćih zadaća. Kao što je bilo pretpostavljeno i prikazano gore u *tablici 3.* „Raspodjela odgovora na pitanje: *U ovoj školskoj godini pročitala/pročitao sam*“, najviše učenika odgovorilo je da je pročitalo jednu do tri lektire u školskoj godini. Zbog toga je i postotak najveći i kod učenika koji tvrde da im je slobodno vrijeme bilo lišeno školskih obaveza. Radi se o 59,09% učenika koji su pročitali najmanji broj lektirnih knjiga, a postotak koji su u sredini, tri do sedam pročitanih knjiga, je 6,81%. U prilog istraživanju i ide broj učenika koji je rekao da ga je čitanje opuštalo. 25 učenika (29,76%) od ukupno 84 njih reklo je da ga čitanje opušta. Slično i gore navedenim rezultatima, najmanje ih je pročitalo od tri do sedam lektiri (16%), zatim slijedi oni s najviše lektirnih naslova (24%), dok je pretpostavljajući najviše njih, 14 ispitanika (56%), pročitalo samo jednu do tri lektire s tim da je čitanje na njih imalo relaksirajuću ulogu. Rezultati istraživanja pokazali su upravo

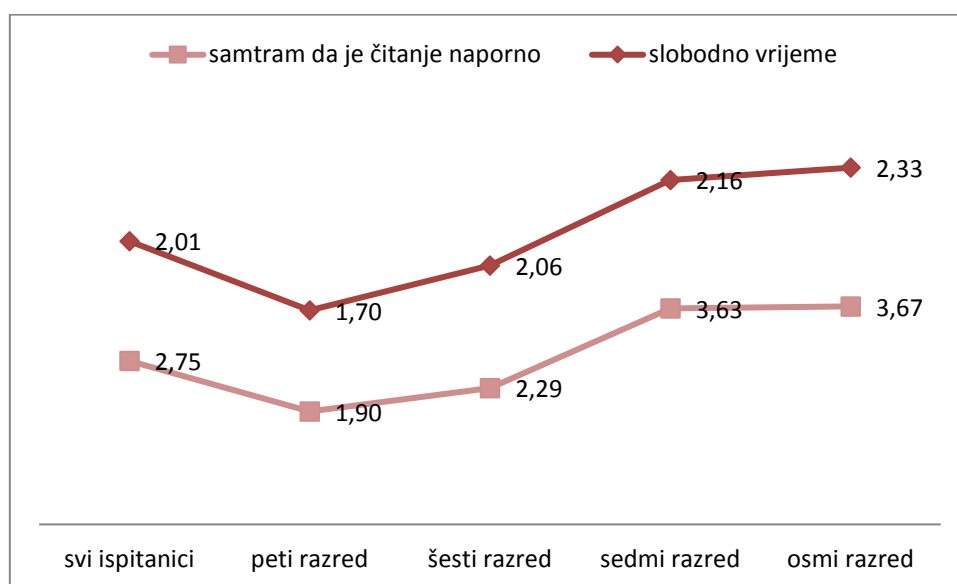
suprotno mišljenju koje se pojavljuje u današnjici. Samo 17,85% učenika, točnije 15 ispitanika od ukupno 84, odgovorilo je da su im školske obaveze otežavale čitanje. Od njih 15 samo troje učenika (20%) pročitao je najveći broj lektirnih naslova, ali isti rezultat je i s brojem pročitanih knjiga od tri do sedam. Kao i kod prethodna dva odgovora, deset učenika s postotkom od 66,66% pročitao je najmanju broj lektirnih naslova koji tvrde da su tome uzrok školske obaveze. Iz grafa 18 također je vidljiva linija pada, odnosno mlađi ispitanici pročitaju više lektira s obzirom da ih školske obaveze ne ometaju u tome. Dok ostali razredi u prosjeku pročitaju tri do sedam lektirnih naslova, osmi razredi od jednu od tri, ali isto tako smatraju da im školske obaveze otežavaju čitanje. Na osnovi svih ispitanika u prosjeku se pročita tri do sedam knjiga dok školske obaveze također nisu utjecale na aktivnost čitanja.

Graf 18. Usporedba broja pročitanih lektiri s opterećenosti školskim obavezama (vlastito istraživanje)

Učenje čitanja i čitalačka aktivnost su nešto za što treba vremena, ali kada se nauči može postati užitak. Koliko učenika voli čitati i doživljavaju li ga kao napor, predstaviti ćemo u sljedećim rezultatima. Od 85 ispitana učenika 30,6% ih rado čita, 31,8% čita samo kada mora, i najveći postotak 36,6% uopće ne čita u slobodno vrijeme (Tablica 5. Raspodjela odgovora na pitanje o slobodnom vremenu). Pretpostavka je bila ta da učenici slabo čitaju kao i da čitanje smatraju naporom. Istraživanje je to i pokazalo. 31 učenik odgovorilo je da uopće ne čita u slobodno vrijeme, a od njih 34 čak 14 učenika (41,17%) reklo je da čitanje smatra naporom (prema tablica 2. Raspodjela odgovora na upitniku motivacije za čitanje, pitanje:

smatram da je čitanje naporno). Ali iako je postotak velik, 12 učenika (35,29%) ne čita u slobodno vrijeme, ali istodobno misli da čitanje nije naporno. Prema tome, razloge ne čitanja i slave čitalačke aktivnosti se može tražiti i u nekim drugim razlozima, ali to i potvrđuje gore navedene tvrdnje kako se u školama trebaju provoditi razne aktivnosti koje će učenike privući čitanju kao i pokazati im da ono nije dosadno. Pozitivno je što od učenika koji tvrde da rado čitaju, njih 46,15% ne smatraju čitanje kao fizički napor, nego potvrđuje njihov odgovor, slobodno vrijeme rado ispunjavaju čitanjem. U grafu 19 rezultati pokazuju da u prosjeku odgovori po razredima nitko ne smatra čitanje u potpunosti naporom, dok u slobodno vrijeme najmlađi ispitanici rado čitaju. Kao i u prethodnim rezultatima, stariji ispitanici sve rjeđe svoje slobodno vrijeme ispunjavaju čitanjem. Na rezultatima svih ispitanika učenici čitaju samo kada moraju bez obzira što im čitanje ne izaziva nikakav napor.

Graf 19. Usporedba kako se provodi slobodno vrijeme s tvrdnjom „*smatram da je čitanje naporno*“ (vlastito istraživanje)

Razlozi ne čitanju mogu biti razni, od preopterećenosti, nezainteresiranosti učenika/nastavnika/roditelja, lošeg školskog sistema, vanjskih ili unutarnjih utjecaja. Pokazali smo da razlike između spola su male, gotovo nezamjetne, dok su razlike među razredima dosta važne. Ne smije se zanemariti opadanje zainteresiranosti i motivacije od petoga k osmomu razredu. Sa istraživanje se pokušalo pokazati da su uzori u čitanju vrlo važni te da se čitanje i aktivnost čitanja uči od „malih nogu“. Iako je čitanje već godina vrlo nepopularno među mlađom generacijom, osim izuzetaka, treba obratiti pozornost da u većini slučajeva

učenici nisu preopterećeni obavezama i ostajem im vremena za pročitati barem neke od naslova s popisa lektire. Blagodati čitanja su velike, ali ne smije se zaboraviti uloga nastavnika i škole u razvoju i poticanju čitanja. Koristeći moderne tehnologije i medije, o čemu je bilo riječ u uvodu, može se povećati postotak motiviranosti djece za čitanje. Iako čitanje ne bi trebalo biti fizički naporno, ono ga po rezultatima ipak dobar dio djece tako smatra. To sa sobom povlači i pitanje uzora kao i čitanja od rođenja. Neophodno je širenje važnih informacija svim roditeljima i/ili skrbnicima.

Budući da su ispitanici imali opciju odgovoriti na opisno pitanje i iznijeti vlastito mišljenje i/ili komentirati prethodna pitanja, u sljedećoj tablici iznijeti ćemo neke od najzanimljivijih odgovora. Opisnim odgovorima može se potkrijepiti pozitivan nalaz koji je nadmašio očekivanja u postavljenim hipotezama, a on je da interes za čitanje postoji, i to intrinzični. U tablici 11 bit će prikazani samo neki od odgovora, naime samo su neki učenici pokazali interes za otvoreno pitanje, ali i želju za više lektira nego što trenutno ima zadano, kao i s druge strane dio učenika želi manje i lakše lektire ili želi čitati samo zabavne sadržaje.

Tablica 11. Odgovori na otvoreno pitanje

U slobodno vrijeme nekad čitam.
Čitam puno više od sedam lektira (trebalo bi postojati veći broj).
Mislim da svatko treba čitati knjige jer knjige nas čine sretnim i više prijateljski raspoloženim.
Anketa je bila vrlo zanimljiva i motivirala me. Hvala! :)
Ova anketa je bila zanimljiva i zabavili smo se popunjavajući ju.
Ova anketa je bila zanimljiva i ne želim ništa nadodati. ne volim previše čitati, ali mi se svidjela, bila je poučna.
Ja bih volila da dobivamo manje i lakše lektire.
Nije meni teško pročitati nešto. Kada je dobra tema sve više maštam i sve više me zanima ta knjiga.
Volim čitati samo kada mi je nešto zabavno.
Baš jako malo volim čitati.
Da, u slobodno vrijeme ne čitam već se igram s prijateljima. ☺
Najčešće volim čitati preko ljeta jer preko školske godine imam puno obaveza i još lektiru pa rako da preko školske godine. Baš i ne čitam osim lektire.

7. ZAKLJUČAK

Budući da su čitanje i pisanje jedna od osnovnih vještina koje djeca stječu u ranoj dobi, važno je poticati ih na razvoj čitalačkih aktivnosti. Treba razvijati motivaciju za čitanje, ali i biti im uzor od koga mogu vidjeti kako se to radi i čemu sve to može koristiti. Čitalačka aktivnost ne smije postati nešto što se veže samo za lektire, iako se i one sve manje čitaju, nego pokazati im da je to cjeloživotna aktivnost.

Iz provedenog istraživanja može se zaključiti da učenici imaju razvijenu srednju motivaciju za čitanje te ona najviše pripada čitanju knjiga s popisa lektira. Dakle ona im je razvijena zahvaljujući školskim obavezama. Jako mali dio učenika razvio je vrlo visoku motivaciju kao i motivaciju za izvannastavno čitanje. Primjetna je veza između slobodnog vremena i količine razvijene motivacije. Učenici koji su više čitali u slobodno vrijeme imali su veću motivaciju ka knjizi.

Što se tiče spola, spol se nije pokazao kao važan čimbenik te je tako pobijena hipoteza da dječaci imaju manje razvijenu motivaciju za čitanje. Nadalje, hipoteza o uzorima i motivaciji je potvrđena. Riječ je o tome da učenici koji su imali vrlo visoku motivaciju uzore vide u svojim roditeljima. Iako se tu radi o malom broju učenika na broj ispitanih, ali pokazalo se kao točno. Između ostalog, važan je i rezultat u kojem se vidi da učenici koji ima nisku motivaciju dok uzore u čitanju pronalaze u svojim prijateljima. Ta je informacija važna jer je bitna radna i motivirajuća okolina u razredu u kojoj razredno okruženje može pozitivno djelovati jedno na drugo. Bez obzira na obaveze koje učenici moraju napraviti nakon nastave, vidljivo je da one nisu prepreka u stjecanju navike čitanja. Iako čitanje zahtjeva učenja i veliku praksu prije nego postane nešto što se podrazumijeva dokazano je da ipak dio ispitanika smatra čitanje kao jedan aspekt fizičkog/mentalnog napora. Sve te činjenice treba uzeti u obzir u školskom ozračju i primijeniti ih u praksi. Neizostavna je uloga nastavnika i roditelja u različitim aktivnostima kroz koje se može pokazati koje sve blagodati ima knjiga. Oni mogu doprinijeti da učenik zavoli čitanje i da spozna zašto je u životu važno čitati.

Sukladno očekivanjima, učenici koji su pokazali manje razvijenu motivaciju za čitanje nemaju uzore u čitanju svoje roditelje niti nemaju naviku čitanja lektirnih naslova.

8. LITERATURA

- Centner, S. (2007). *Kako zavoljeti knjigu i čitanje*. Đakovo: TEMPO d.o.o
- Čitamo mi, u obitelji svi. Posjećeno 17. 6. 2020. s adrese <https://sites.google.com/a/knjiznicari.hr/citamo-mi-u-obitelji-svi/>
- Čudina-Obradović, M. (2000). *Kad kraljeva piše kraljeviću*. Zagreb: Pučko otvoreno učilište
- Čudina-Obradović, M. (2002). *Igrom do čitanja. Igre i aktivnosti za razvijanje vještine čitanja*. III. dopunjeno izdanje. Školska knjiga: Zagreb
- Čudina-Obradović, M. (2014). *Psihologija čitanja od motivacije do razumijevanja*. Priručnik. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagreb
- Gabelica, M. (2012.) *Poticanje čitanja uz nove medije*. Dijete, škola, obitelj : časopis za odgoj i obrazovanje djece rane školske dobi namijenjen stručnjacima i roditeljima (1331-9299) **30** (str. 2 – 8). Pribavljeno 17. 6. 2020. S adrese http://bib.irb.hr/datoteka/591962.Poticanje_citanja_uz_nove_medije.pdf
- Hrvatski jezični portal. Pribavljeno 13. 6. 2020. S adrese http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=e19kXhE%3D&keyword=lektira
- Lučić-Mumlek, K. (2004). *Lektira u razrednoj nastavi, metodički priručnik*, 2. izdanje. Zagreb: Školska knjiga
- Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019. //Narodne novine. Pribavljeno 13. 6. 2020. S adrese https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_215.html
- Radonić, M., Stričević, Ivanka (2009). *Rođeni za čitanje: Promocija ranog glasnog čitanja djeci od najranije dobi*, u: Paediatrica Croatica. Supplement, 53, 1; 7- 11
- Rheinberg, F. (2004). *Motivacija*. Jastrebarsko: Naklada slap
- Rončević Zubković, B. (2013.) *Samoregulacija čitanja*. Čitanje za školu i život: IV. Simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika : zbornik radova. Ur. Miroslav Mićanović. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, str. 33. – 41. Pribavljeno 13. 6. 2020. s adrese <http://www.azoo.hr/images/izdanja/citanje/index.html>

- Soče, S. (2010.) *Istraživačko čitanje kao sredstvo motivacije za samostalno čitanje u razrednoj nastavi*. Hrvatski, god. VIII, br. 1. Str. 73 – 89. Pribavljeno 17. 6. 2020 s adrese file:///C:/Users/home/Downloads/Casopis_HRVATSKI_god_8_br_1_2010_73_89_1.pdf
- Stančić, D. (2007.) *Kultura čitanja učenika viših razreda osnovne škole*. Školska knjižnica – informacijska pismenost i poticanje čitanja: suradnja u informacijskom društvu / XIX. proljetna škola školskih knjižničara RH, Šibenik: zbornik radova: suradnja u informacijskom društvu – s obzirom na potrebe školskoga knjižničarstva. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2008. str. 58. – 66. Posjećeno 17. 6. 2020. S adrese http://www.azoo.hr/images/izdanja/19_Proljetna_skola_knjiznicara2007_web.pdf
- Tadić, N. (2013.) *Književnost na novim medijima*. Čitanje za školu i život. IV. Simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika: zbornik radova. Ur. Mićanović, M. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, str. 126 – 137. Posjećeno 17. 6. 2020. S adrese <https://www.azoo.hr/citanje/Citanje.pdf>
- Tomažin, T. (2013.) *Voliš li čitati?*. Čitanje za školu i život: IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika : zbornik radova. Ur. Mićanović, M. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, str. 149. – 158. Posjećeno 13. 6. 2020 s adrese <http://www.azoo.hr/images/izdanja/citanje/index.html>
- Zovko, M. (2011.) *Važnost čitanja*. Čitanje kao dio knjižnično-informacijskog obrazovanja: zbornik radova / XXIII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske, Osijek, 9. – 11. svibnja 2011.; ur. Mićanović, M. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, str. 27. – 32. Posjećeno 13. 6. S adrese http://www.azoo.hr/images/izdanja/23_proljetna_skola_knjiznicara2011_web.pdf

9. PRILOZI

Upitnik motivacije za čitanje

Dobar dan, ja sam Martina Škegro, studentica diplomskog studija kroatologije Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Provodim anketu o motivaciji čitanja u osnovnoj školi, u svrhu diplomskoga rada. U anketu će biti uključeno 150 sudionika, a Vi ste izabrani u naš uzorak.

Anketa je anonimna, što znači da se ne potpisujete i da nitko neće provjeravati Vaše odgovore. Svi odgovori ostaju strogo povjerljivi i koristit će se isključivo kao skupina podataka za statističku obradu.

Molim Vas da odvojite malo vremena i iskreno odgovorite na pitanja koja slijede.

Za daljnja pitanja možete me kontaktirati na e adresu: skegro.martina@gmail.com

Unaprijed zahvaljujemo i srdačno Vas pozdravljamo!

U upitniku koji slijedi potrebno je zaokružiti osobnu razinu slaganja s ponuđenim tvrdnjama (1 – nimalo se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem, niti se ne slažem, 4 – slažem se, 5 – potpuno se slažem). U svakome retku potrebno je zaokružiti samo jedan odgovor.

1. Zaokruži: M Ž

2. Razred: 5. 6. 7. 8.

U kojoj se mjeri slažete sa svakom od sljedećih tvrdnji:		NIMALO SE NE SLAŽEM	NE SLAŽEM SE	NITI SE SLAŽEM, NITI SE NESLAŽEM	SLAŽEM SE	U POTPUNOSTI SE SLAŽEM
1.	Volim čitanje.	1	2	3	4	5
2.	Čitanje me čini sretnom/sretnim.	1	2	3	4	5

3.	Čitanjem ispunjavam svoje slobodno vrijeme.	1	2	3	4	5
4.	Čitam knjige koje su za lektiru.	1	2	3	4	5
5.	Čitam i knjige koje ne moram.	1	2	3	4	5
6.	Smatram da je čitanje naporno.	1	2	3	4	5
7.	Čitanje lektira pomoglo mi je da shvatim neka druga područja koja učim u školi (npr. povijest, geografiju, biologiju...).	1	2	3	4	5

Na sljedeća pitanja odgovorite zaokruživanjem jednog od ponuđenih odgovora:

1. U ovoj školskoj godini pročitao/pročitao sam:

- a) Jednu do tri lektire
- b) Tri do sedam lektira
- c) Sedam ili više lektira

2. Školske obaveze:

- a) Otežavale su mi čitanje
- b) Čitanje me opuštalo od obaveza
- c) Nisu utjecale na moje obaveze oko čitanja

3. Slobodno vrijeme:

- a) Rado ispunjavam čitanjem
- b) Uopće ne čitam u slobodno vrijeme
- c) Čitam samo kada moram

4. Moja je motivacija za čitanje:

- a) Vrlo visoka
- b) Srednja
- c) Jako niska

5. Lektirni naslovi:

- a) Motiviraju me za čitanje
- b) Odvlače moju pažnju od čitanja

c) Mislio/mislila sam da je druga tema

6. Uzor i primjer su mi:

a) Prijatelji

b) Roditelji

c) Nitko

7. Volim čitati i zanimaju me:

a) Različite teme

b) Samo jedno područje

c) Ne volim čitati

8. Želite li nadopuniti neki od odgovora ili dodati komentar, pitanje ili prijedlog?

Hvala na sudjelovanju! ☺